

De Tijd: na de overname, het hakmes
An Broeckmans vierde een kwarteeuw Flair
Verslag van de VVOJ-Conferentie over onderzoeksjournalistiek
De VVJ/AVBB anno 2006

BELGIE-BELGIQUE
PB
8900 IEPER I
3/8/36
afgiftekantoor Ieper

En verder:
de Raad voor de Journalistiek over privacy,
Jan Van den Berghe over het koningshuis en een nieuwe adviseur voor de VVJ

De Journalist

m a g a z i n e v a n d e V V J

25 oktober 2005 - nummer 85 - v.u. pol deltour, IPC, résidence palace blok C - wetstraat 155 - 1040 Brussel

Journalistic Excellence Award

[editie 2006]

De Citigroup Prijs voor Journalistiek Talent

beloont jaarlijks economisch/financiële journalisten.

De winnaars worden uitgenodigd op een internationaal seminarie aan de Columbia University, NY, USA.

Daar krijg je de kans om deel te nemen aan gesprekken en workshops met vooraanstaande academici en beleidsmakers.

Verder worden verschillende bezoeken georganiseerd aan instellingen zoals de New York Stock Exchange, de World Bank, het IMF, Bloomberg Business News en de Federal Reserve. Eén dag is voorzien voor ontmoetingen met top-executives van Citigroup.

De Journalist *Uit de VVJ*

MAGAZINE VAN DE
VLAAMSE VERENIGING VAN
BEROEPSJOURNALISTEN (VVJ)

COÖRDINATIE

Pol DELTOUR
pol.deltour@journalist.be
Luc STANDAERT

VASTE MEDEWERKERS

Jan BACKX
Kim DUCHATEAU
Marleen SLUYDTS
Johan VAN CUTSEM
Luc VANHEERENTALS
Mark VLAEMINCK
Photo News

REDACTIESECRETARIAAT EN ABONNEMENTEN

Résidence Palace
Blok C - Lokaal 2232
Wetstraat 155 - 1040 Brussel
Tel. 02/235.22.70
Fax 02/235.22.72
info@journalist.be
www.journalist.be

ABONNEMENTEN

Lisbeth MOONS
Zie adres hierboven
lisbeth.moons@journalist.be

PUBLICITEITSREGIE

Media-Service
info@media-service.be

LAYOUT EN DRUK

Drukkerij Deman NV
Nijverheidslaan 5
8970 Poperinge
Tel. 057/33 67 21
Fax 057/33 40 18

 Lid van de Unie van Uitgevers
van de Periodieke Pers

VREEMDE TIJD

Marc Van de Looverbosch

Half oktober heeft de schrijvende pers een protocol ondertekend met Vlaams minister van Media Geert Bourgeois (N-VA) over perssteun. In ruil voor 900.000 euro van de overheid beloven de uitgevers onder meer onafhankelijkheid voor hun redacties. Dat valt alleen maar toe te juichen. Maar het geld dient ook om de kennis en ervaring op redacties te behouden en de kwaliteit te verhogen. Amper twee weken later beslissen de Persgroep en Rossel om 91 van de 351 (dat is 1 op de 4) personeelsleden bij de zakenkranten *De Tijd* en *L'Echo* de laan uit te sturen. Bij de redactie van *De Tijd* staan 18 van de 99 banen op de helling. Dat het niet zo best gaat met *De Tijd* weten we al langer. Toch komt het bijzonder vreemd over dat nu met de ene hand geld wordt ontvangen van de Vlaamse overheid – geld dat uiteraard ook bedoeld is om werkgelegenheid te behouden – en met de andere hand de deur naar ontslag wordt opengezet. De perssteun is geen blanco cheque aan de uitgeverijen. We hopen dat minister Bourgeois ervoor zorgt dat het geld gebruikt wordt waar het voor dient.

Tegelijk tikt de VVJ, samen met de Raad voor de Journalistiek en de omroepwereld, minister Bourgeois op de vingers. Zijn plannen om met de nieuwe Vlaamse Regulator voor de Media meteen ook een Kamer Deontologie en Ethiek op te richten, kunnen niet door de beugel. Er kan in Vlaanderen maar één instantie zijn die waakt over de deontologie en dat is de Raad voor de Journalistiek. Alle media werken daar nu eindelijk aan mee en de Raad voor de Journalistiek levert uitstekend werk af. Het is ondenkbaar dat het Vlaams Parlement en dus politieke partijen zich gaan bezighouden met journalistieke deontologie. Ofwel aanvaarden ze het gezag van de Raad voor de Journalistiek ofwel doen ze dat niet. In dat laatste geval zitten we met een levensgroot probleem dat de politici zelf gecreëerd zullen hebben. Een brief daarover vertrekt naar alle Vlaamse parlementsleden. We hopen dat ze hun gezond verstand zullen gebruiken en het ontwerpdecreet in de goede richting aanpassen.

Marc Van de Looverbosch

Foto: Johan Van Cutsem

oktober
2005

INHOUD

UIT DE VVJ	3
ACTUEEL	
Herstructurering Tijd leidt tot sociaal bloedbad	5
Overname Tijd is koers met hindernissen	5-6
Mediaminister Bourgeois verhoogt perssteun	7
VVJ burgerlijke partij in zaak-Fort	7
SCHEEF BEKEKEN	6
DOSSIER: DE PITBULLS VAN DE JOURNALISTIEK	
Margot Vanderstraeten bericht vanop de VVOJ-Conferentie	8-11
DE VVJ/AVBB ANNO 2006	
Waarom zouden journalisten lid worden (blijven) van de VVJ ?	13-16
MENS ACHTER HET NIEUWS	
An Brouckmans van Flair: 'Dit is genieten'	17
RAAD VOOR DE JOURNALISTIEK	
Over respect voor 'persoonlijke pijn en smart'	18-19
ICONEN VAN DE VLAAMSE JOURNALISTIEK	
Royaltywatcher Jan Van den Berghe wil geen supporter zijn	20-22
SERVICE	
VVJ presenteert nieuwe adviseur voor de freelancers	23
BOEKEN	24-25
DE DEADLINE VOORBIJ	26
ONDER EMBARGO	27

De Tijd staat momenteel in het middelpunt van de belangstelling. Nauwelijks en niet zonder moeite is de krant door De Persgroep en Rossel binnen gehaald, of het hakmes wordt al stevig in het personeelsbestand gezet. Zie pagina's 5 en 6. (Foto Philip Reynaers/PhotoNews)

HERSTRUCTURERING DE TIJD LEIDT TOT SOCIAAL BLOEDBAD

Pol Deltour

Om een "structureel rendabiliteitsprobleem" aan te pakken, hebben de nieuwe eigenaars van *De Tijd* op 19 oktober een pijnlijk herstructureringsplan inclusief collectief ontslag afgekondigd. Voor het personeel dreigt een sociaal bloedbad.

67 van de 252 banen staan op de tocht bij Uitgeverbedrijf Tijd; van de 99 journalisten moeten er allicht 18 de baan ruimen. Dat cijfer komt bovenop het aantal redacteuren dat de voorbije jaren al vrijwillig vertrokken is (onder meer naar *De Standaard*) en nooit is vervangen. Zo wordt het personeelsbestand van *Tijd* in het totaal met meer dan een derde ingekrompen.

De Tijd kampt sinds enkele jaren met een dalende oplage, die momenteel rond de 37.500 hangt. De voorbije vier jaar boekte het uitgeversbedrijf verlies, wat niet belet dat voor dit jaar op een bedrijfswinst van 700.000 euro gerekend werd.

Bij Editeco, uitgever van de Franstalige zakenkrant *L'Echo*, staat intussen een gelijkaardige saneringsoperatie op stapel. Daar sneuvelen mogelijk 24 van de 99 jobs; van de 53 redacteuren zijn er 3 bedreigd. Editeco was de jongste jaren nipt winstgevend, en dat maakt de herstructurering daar nog een stuk pijnlijker. "Wij hebben geen zin om op te draaien voor de verliezen aan Vlaamse zijde", wordt in werknemerskringen gezegd.

Toch zijn *Tijd* en Editeco gedoemd om samen verder door het leven te gaan. Beide mediabedrijven zijn sinds kort in handen van de tandem De Persgroep (*De Morgen*, *Het Laatste Nieuws*) en Rossel (*Le Soir*, *Sud Presse*). Die willen

beide zakenkranten samenvoegen in de holding Mediafin, die geleid wordt door ex-Vacature-baas Dirk Velghe. Dat moet leiden tot zoveel mogelijk synergieën, ook op redactioneel vlak. De twee redacties zouden overigens worden samengebracht op het nieuwe bedrijventerrein Tour & Taxis in Brussel. Met die maatregel heeft de redactie van *De Tijd*, die nu nog in Berchem gevestigd is, het extra moeilijk.

Redactioneel lijkt het erop dat *De Tijd* zijn recent aangenomen profiel van 'complete zakenkrant' weer opgeeft, en opnieuw een zuivere financieel-economische krant wordt. Een koerswijziging waar men bij de VUM/*De Standaard* en *De Morgen* allerminst rouwig om zal zijn. Voor de afvloeiingen zou de Tijd-directie dan ook vooral de medewerkers van het supplement 'Pigment' viseren.

Hoe dan ook dreigen de afvloeiingen in grote mate de vorm van gedwongen vertrekken aan te nemen.

Voor de personeelsdelegatie een niet te slikken pil. "Temeer omdat dit sociaal bloedbad bovenop zware loonleveringen komt", zegt woordvoerder Luc Van Aelst (BBTK).

De VJV zal er, met de reguliere vakbonden, alles aan doen om de rechten van het personeel van *Tijd* en *L'Echo* te vrijwaren. Desnoods wordt tot actie overgegaan.

DE MORGEN EN
HET LAATSTE NIEUWS ZIJN
NU OOK BY DE TIJD

OVERNAME DE TIJD IS MARATHON MET VEEL HINDERNISSEN

Paul Vanlerberghe
www.onzemediabe.be

De Raad voor de Mededinging, die oordeelt of concentraties van bedrijven een daadwerkelijke mededinging niet onmogelijk dreigen te maken, gaf op 26 september groen licht voor de overname van *De Tijd* door een combinatie van De Persgroep en Groupe Rossel. Die overname zelf dateert al van 25 maart. De Persgroep en Groupe Rossel namen een paar jaar geleden ook al *L'Echo de la Bourse* over. De verkopers zijn het VEV/VOKA en enkele bedrijven.

Tijdens het onderzoek door de Dienst voor de Mededinging hebben vooral VUM-Media en IPM (*La Libre*) weerwerk geboden. Noch de bevoegde overheid, noch het brede publiek in Vlaanderen hebben zich in dat debat gemengd. Daarmee rijst opnieuw de vraag naar de diversiteit van het nieuwsaanbod en van het democratische gehalte van de pers.

Uit de verslagen blijkt dat de Raad weinig kruit heeft verschoten aan vragen over diversiteit van het nieuwsaanbod of over de impact op de lezersmarkt. Des te meer aandacht ging naar de markten van de reclame en de jobaanbiedingen. Trouwens, wie *De Tijd* koopt, haalt ook 10 procent binnen van de reclame voor dagbladen, en dat voor een krant die slechts 4 tot 5 procent van de lezersmarkt bestrijkt.

Na het eerste stadium van het onderzoek op 27 juli heette het: "De Raad stelt vast dat er ernstige twijfels bestaan over de toelaatbaarheid van de concentratie." Na de tweede fase, even voor middernacht op 26 september, stelde de Raad "een evenwicht gevonden te hebben tussen handhaving van de vrije mededinging enerzijds en efficiëntie-overwegingen anderzijds, opdat de toekomst van Uitgeverbedrijf *Tijd* gevrijwaard zou blijven".

Uit het onderzoek blijkt nochtans dat de overnemers tijdens het tweede stadium niet onmiddellijk nieuwe 'verzachtende' voorwaarden hebben ingebracht. En op 15 september ontlofte een bom toen het Brusselse hof van beroep een streep trok door de overname van *L'Echo* door hetzelfde consortium De Persgroep/Rossel. Het hof vernietigde de goedkeuring van die overname door de Raad voor de Mededinging op verzoek van IPM (*La Libre*). In hetzelfde arrest stelde het hof van beroep dat de Raad zelf geen beperkende voorwaarden kan opleggen, en zich alleen kan uitspreken over het principe of een overname toelaatbaar is of niet.

Een week later, vijf dagen voor de Raad zijn eindbeslissing moest nemen, dienden de overnemers toch een nieuwe en verwaterde versie in van de eerder aangeboden voorwaarden. Voor de Raad was dat nu te nemen of te laten. Een vleugellam maakte Raad gaf groen licht, "opdat de toekomst van Uitgeversbedrijf Tijd gevrijwaard zou zijn".

Persimperia

Het loont de moeite de verantwoording van de Raad van wat dichterbij te bekijken.

Over de impact op de lezersmarkt stelt de Raad dat *De Tijd* toch al een monopoliepositie inneemt op de markt van de zakenkranten in Vlaanderen. De concentratie kan op dat vlak dus moeilijk voor een toename zorgen, is de redenering. Daarbij maakt de Raad echter abstractie van wie de aandeelhouder is die over *De Tijd* beslist en de monopoliepositie bezit. Van bij zijn oprichting was *De Tijd* in handen van een handvol grote ondernemingen, met als hoofdaandeelhouder het VEV/VOKA, dat zelf de spreekbuis is van 17.000 ondernemingen in Vlaanderen (zie website van VEV/VOKA). Dat gegeven bood voldoende waarborgen voor een ruime diversiteit bij de sterkhouders van de enige grote zakenkrant in Vlaanderen. Dat die sterkhouders de plaats ruimen voor een

aandeelhouder die twee grote persimperia in Vlaanderen en Franstalig België bezit, wordt door de Raad niet in overweging genomen.

De verkopers werpen op dat een Stichting de onafhankelijke redactionele lijn van de krant zal bewaken, en dat de kopers dat contractueel hebben aanvaard. Feit blijft dat tot nader order de eigenaar de financiële en budgettaire touwtjes in handen heeft en daardoor de zuurstoftoevoer regelt voor de redactionele autonomie.

Heel wat uitvoeriger is de Raad over zijn bezorgdheid om de markten van de reclame, de markt van de financiële informatie (production on demand - POD) en de markt van de jobadvertenties. Het gevoeligst ligt de markt van de financiële informatie, waar voor heel België slechts één aanbieder overblijft met een kant-en-klaar-product: *Tijd Beursmedia/L'Echo*. Andere aanbieders, van buitenlandse oorsprong, hebben slechts een gedeeltelijk aanbod. Geen nood, zegt de Raad, want de overnemers "zullen geen discriminerende voorwaarden toepassen". Daarbij maakt hij abstractie van het feit dat de hele overige perssector, wanneer ze in eigen kranten een nieuw aanbod van financiële informatie wil opnemen, intrinsiek haar plannen moet blootleggen voor de directe concurrentie.

Voor de advertentiemarkt vindt de Raad evenmin graten in de overname, aangezien de overnemers garanderen dat zij geen verplichte of exclusieve combinaties van wettelijke of financiële advertenties tussen *De Tijd* en andere kranten van de groepen zullen opleggen.

De gang van zaken legt alleszins een eigenaardigheid bloot in de Belgische wetgeving, waarbij een overname eerst doorgevoerd wordt en pas daarna aan de regulerende overheid ter goedkeuring wordt voorgelegd. Dit staat in schril contrast met de Europese regelgeving, waar een concentratie vooraf aan het Directoraat-generaal voor de Concurrentie wordt aangemeld.

s c h e e f b e k e k e n

"Dat Mediaminister Bourgeois de actie Krant in de Klas nog meer wil subsidiëren, is een goede zaak. Dat de minister daarnaast nog eens 900.000 euro uittrekt voor zogenaamde projecten van de pers, is totaal ongepast. De krantenuitgevers boeken een voor een schitterende resultaten. Toch vertikken ze het nog altijd om freelancers billijk te vergoeden voor hun werk. Per uur is het brutohonorarium van een modale freelancer ongeveer de helft van wat een loodgieter bruto aanreken. Dat probleem mag onderhand bekend zijn in de Wetstraat. Ondanks vage beloften om een redelijk minimumtarief te hanteren, blijven concrete resultaten uit. Hoe haalt een minister het dan in zijn hoofd om de kranten nog eens extra te belonen?"

Freelance beroepsjournalist Eric Bracke in een brief aan de VVJ

"Een krant kan ze allebei doodslaan."

Mark Eyskens in zijn nieuwe boek 'De oude prof en de zee' over de parallel tussen een politicus en een vlieg.

"Voor de echte anti-vakbondsretoriek moest je de afgelopen weken bij de pers zijn. En het ergste aan die mediahete is de hypocrisie. De teneur in alle editoria- len is: 'We zullen nu eenmaal allemaal langer moeten werken.' Nu moet u eens op een redactie komen. Er werkt daar nauwelijks iemand boven de 55. Aan al die editoria-

listen en hoofdredacteurs: geloven jullie nu echt dat er binnenkort weer veel journalisten van zestig zullen rondlopen? Kan dat, met het soort kranten dat vandaag gemaakt wordt? Zouden jullie ze aanwerven? Mogen ze blijven, zelfs al schrijven ze wat stroever? Zullen jullie eigenlijk zélf nog hoofdredacteur zijn, op jullie zestigste?"

Schrijver Tom Naegels in De Standaard van 22 oktober 2005

"Johan, het is niet omdat je twee halve kreeften in mijn buik geduwd hebt, dat ik dat Belgacom-pensioenfonds ga goedpraten..."

VTM-hoofdredacteur Pol van Den Driessche tegen SPA-kopman Johan Vande Lanotte na een royale lunch in de Homard Rouge, geciteerd in Knack van 19 oktober 2005

Ik wil niet hypocriet doen. Als ik het 7 uur-journaal nog zou presenteren, zou ik er niet aan gedacht hebben om er nu al uit te stappen, ook al heb ik een gezondheidsprobleem."

Bavo Claes naar aanleiding van zijn laatste laatavondjournaal, in Het Belang van Limburg van 30 september 2005.

"De manier waarop de media of de politiek met hen omgaan, raakt hun koude kleren niet. Ze doen gewoon hun ding, permanent."

Nederlands publicist Rinke van den Brink over extreem-rechts in België, in De Standaard van 24 september 2005

MEDIAMINISTER BOURGEOIS VERHOOGT PERSSTEUN

Pol Deltour

(Foto Guido Vloberghs)

Mediaminister Bourgeois merkt met de uitgevers Jo Van Croonenborch (VUM) en Koen Clement (Magnet/De Persgroep) op dat het nieuwe Protocol nog niet aan de nieuwe Van Dale is aangepast.

Vlaams minister van Media Geert Bourgeois (N-VA) heeft met vertegenwoordigers van de schrijvende pers een nieuw Protocol ondertekend tot verlening van steun. In november wordt 900.000 euro verdeeld onder media die "hun journalistenkorps kwalitatief uitbouwen door het zorgvuldig bewaren en valoriseren van de aanwezige kennis en ervaring". Ook projecten tot verhoging van het lezersbereik via bijkomende kanalen of nieuwe doelgroepen, komen in aanmerking. In 2006 stijgt de

subsidiepot tot 1 miljoen euro.

Nieuw in de subsidievoorwaarden is dat de mediabedrijven borg moeten staan voor de "onafhankelijkheid van hun redacties". Hoe die voorwaarde concreet zal ingevuld worden, blijft een open vraag. De VVJ dringt er bij de Vlaamse overheid sinds enige tijd op aan om de perssteun ook te koppelen aan betere arbeidsvoorwaarden voor de journalisten, met name de freelancers. Voor de VVJ vormt het nieuwe Protocol een eerste, zij het nog schuchtere stap in de goede richting.

Minister Bourgeois verhoogde intussen ook het budget voor het uitgeversproject Krant in de Klas (KIK) van 500.000 naar 1,2 miljoen euro. Dit jaar werd een klein miljoen kranten verdeeld onder scholieren, en volgens Bourgeois zijn de resultaten onverdeelde positief. 85 procent van de leerlingen zegt na de actie positiever te staan tegenover kranten en omzeggens 50 procent zegt ook effectief meer kranten te lezen. Dat laatste wordt bevestigd door de CIM-cijfers: in de groep van 12 tot 18-jarigen blijken 15 procent meer jongeren kranten te lezen sinds de eerste editie van KIK in 2003.

In de audiovisuele sfeer tot slot bedacht Bourgeois 4 TV-programma's met elk 15.000 euro subsidie voor de bijzondere aandacht die ze besteden aan de derdewereldproblematiek. Het gaat om Familie (VTM), Karrewiet (Ketnet), Vlaanderen Vakantieland (VRT) en 'Klein Krediet, Grote Hefboom' (Kanaal Z).

VVJ STELT ZICH BURGERLIJKE PARTIJ IN ZAAK-FORT

De Raad van Bestuur van de VVJ heeft beslist zich burgerlijke partij te stellen in de zaak Verbeke/Fort. Op 27 september werd een reportageploeg van Persbureau Jan Verbeke niet verpletterd door een graafmachine met Tony Fort, zoon van grootgrondbezitter Marcel Fort, aan het stuur. De ploeg was in opdracht van de VRT een reportage aan het maken over acties van milieu-activisten tegen de aanleg van een weg doorheen het beschermde d'Hoppebos in Vloesberg/Flobecq, waar Marcel Fort eigenaar van is.

De camera- en geluidsman van Persbureau Jan Verbeke konden de graafmachine maar net ontwijken. Het voertuig verpletterde wel hun camera, maar niettemin konden de journalisten de opnamebeelden van het incident recupereren. Vader Fort is met het voorval niet aan zijn proefstuk toe. Drieënehalf jaar geleden bracht hij uitgerekend Jan Verbeke een aantal hamerslagen toe waardoor deze zes maanden werkonbekwaam was. De VRT-correspondent diende toen ook al klacht in bij het gerecht, maar gevolgen had dit nog niet. Rond de familie Fort hangt een waas van belangrijke connecties bij politiek en gerecht.

De VVJ is sinds 21 oktober overigens formeel erkend als beroepsvereniging, en dat laat haar in theorie toe zich gerechtelijk te engageren voor journalisten die lid zijn. De reportageploeg van Verbeke werd geleid door beroepsjournalist Bas De Wilde. (LB/PD)

ZIN OM 2500 EURO OP ZAK TE STEKEN?

NEEM DEEL AAN DE
PERSPRIJS 2005
VAN DE PROVINCIE
VLAAMS-BRABANT

Misschien maakte u de afgelopen twee jaren wel een reportage over Vlaams-Brabant. Een doorwrochte analyse van de taalfaciliteiten in de Vlaamse Rand, een reeks over het economisch weefsel rond de luchthaven, een luchtig verslag over een regionaal initiatief...

Elk audiovisueel werk dat bijdraagt tot een betere beeldvorming van de provincie Vlaams-Brabant (bestuur en/of regio) en dat in 2004 of 2005 verscheen in de Vlaamse media kan meedingen.

Kandidaturen zijn welkom tot eind januari 2006.

audiovisueel
werk

Meer inlichtingen, reglement en deelnemingsformulier bij de Provincie Vlaams-Brabant, informatiedienst, Provincieplein 1, 3010 Leuven, tel. 016-26 71 64 info@vlaamsbrabant.be, www.vlaamsbrabant.be/reglementen

PROVINCIE
VLAAMS • BRABANT

DE PITBULLS VAN DE JOURNALISTIEK

Margot Vanderstraeten

In Amsterdam is van 29 september tot 2 oktober de derde Global Investigative Journalism Conference 2005 gehouden. 'Voel jij ook dat engagement? En ervaar jij ook die afwezigheid van cynisme?' Een terugblik op enkele lezingen en workshops, wat praktische tips en een lijst uitspraken om je aan op te trekken.

Het was goed en het was veel. Voor een uitgebreid en gedetailleerd overzicht van de activiteiten tijdens de vierdaagse bijeenkomst, verwijzen we naar de website www.vvoj.org, de site van de Vlaams-Nederlandse Vereniging voor Onderzoeksjournalisten, die de conferentie heeft georganiseerd. Die vereniging betreurt overigens het kleine aantal Vlaamse deelnemers: 25. Al hebben de Vlamingen dan nog altijd 24 speurneuzen méér gestuurd dan Wallonië, dat welgeteld één deelnemer kende. Ter vergelijking: Denemarken kon op 30 vertegenwoordigers rekenen en Nederland, dat weliswaar een grotere lezersmarkt heeft en ook een thuismatch speelde, was vertegenwoordigd door maar liefst 175 journalisten.

Kwantiteit is natuurlijk nog geen garantie voor kwaliteit. De conferentie werd bijvoorbeeld ook bijgewoond door vijftien journalisten uit Zuid-Korea, van wie er welgeteld vier Engels begrepen en spraken. En bovendien bleken sommige deelnemers meteen zelf het onderwerp voor speurwerk: de journalist uit Gambia is op Schiphol geland, en daarna spoorloos in de straten van Amsterdam verdwenen. Een deelnemer van Nigeria heeft hoogstwaarschijnlijk van dezelfde ontsnappingsmogelijkheid – een visum voor Europa! – gebruik gemaakt. Van hem werd, behalve het bericht dat hij wel degelijk in het juiste vliegtuig zat, geen teken van leven meer gekregen.

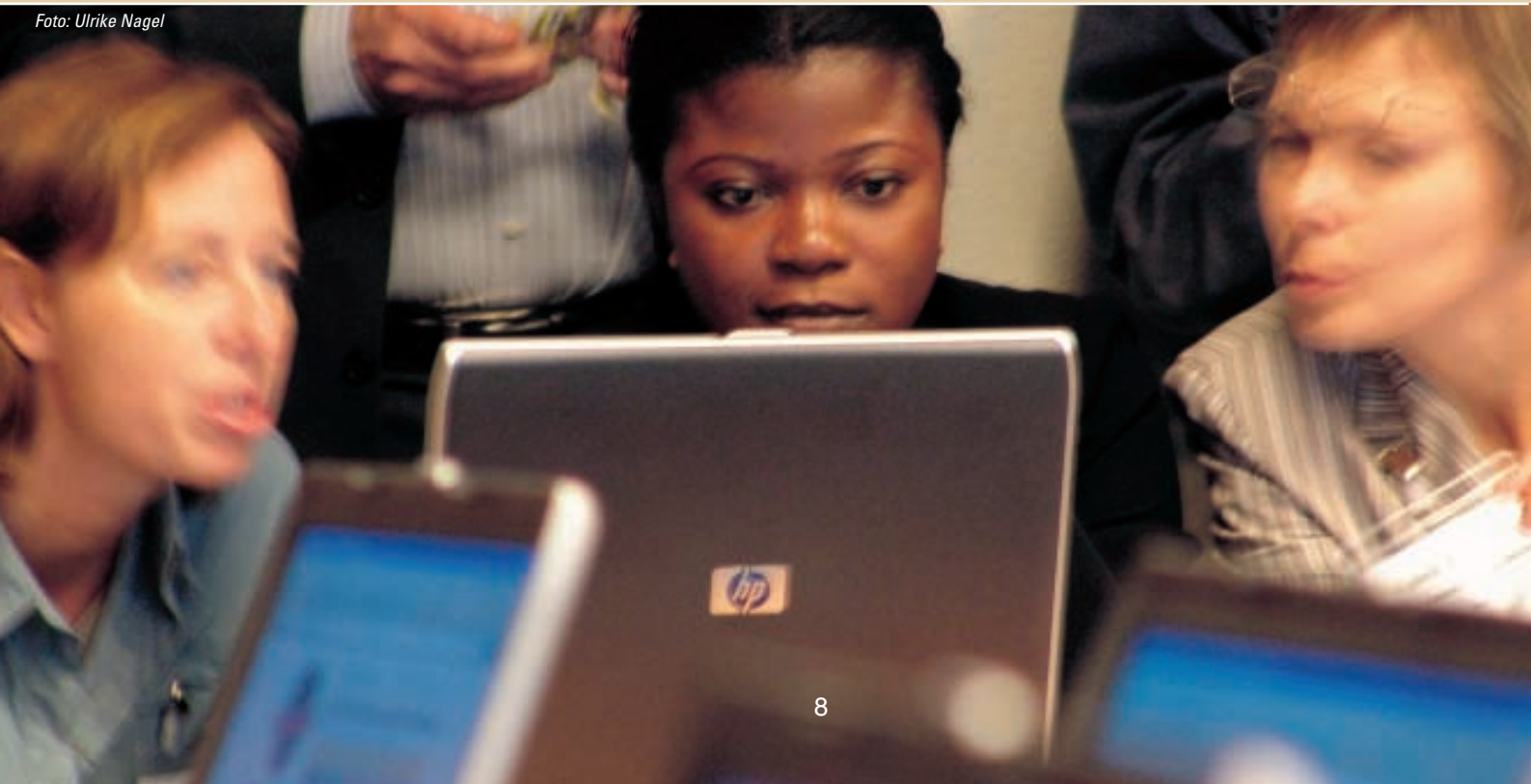
De Global Investigative Journalism Conference van 2005, die in het theater- en conferentiecomplex Meervaart is

gehouden, telde uiteindelijk 470 deelnemers, van wie 91 sprekers, trainers en moderatoren uit 27 landen.

Elke werkdag was opgesplitst in vier werkblokken van 75 minuten, met per blok acht keuzemogelijkheden. Te kiezen had je bijvoorbeeld uit lezingen over uiteenlopende onderwerpen als 'oplichting in de sportsector', 'fraude in de farmacie' en 'de voedingsbodem van het terrorisme'. Je kon ook voor een demonstratie kiezen ('hoe vraag je bij Europese instanties documenten aan die daar liever niet worden vrijgegeven?', 'welke valkuilen kun je tegenkomen?', 'welke advocaat neem je het best in de arm?', enzovoort). Elk werkblok omvatte verder één meetingpoint, waar collegae hun ervaringen en gegevens over eenzelfde onderwerp konden uitwisselen en waar onderzoeken en gegevens ge- en verkocht werden. En dan kon je per werkblok ook nog eens kiezen uit drie computergerichte trainingen (van 'hoe lees ik weblogs' over 'de donkere zijde van het internet', tot 'internationale gegevens opsporen', 'RSS', enzovoort). Keuzes maken bleek een van de moeilijkste zaken op deze conferentie.

Het evenement was gesponsord door onder meer het European Journalism Center (www.ejc.nl), het Amerikaanse Open Society Institute (www.soros.org) en het Amerikaanse Investigative Reporters and Editors (www.ire.org). Uit België was er een bescheiden financiële steun van de VVJ (www.agjpb.be/vvj) en het Fonds Pascal Decroos (www.fondspascaldecroos.com).

Foto: Ulrike Nagel

POLITICI KOPEN

Sprekers: Charles Lewis (USA), oprichter van The Center for Public Integrity en voorzitter van The Fund for Independence in Journalism, en Harinder Baweja (India), hoofd onderzoek van Tehelka, een weekblad in India. Moderator: Gie Goris (België), hoofdredacteur van Mo*.

Jammer, maar helaas: weinig politici blijken te kunnen weerstaan aan de verleiding tot zelfverrijking. Dat is de afgelopen weken nog maar eens gebleken in Wallonië. Maar dat geldt net zo goed voor India en voor de Verenigde Staten. En wellicht voor gelijk waar in de wereld. Alleen de wijze waarop dat eigen voordeel wordt vergaard, wil nog wel eens verschillen. In een boeiend debat – voortreffelijk gestuurd door Gie Goris – vertelde de Indiase Harinder Baweja hoe reporters van haar krant – *Thelka*, Hindi voor 'tumult' – erin waren geslaagd zich als wapenhandelaars aan te bieden bij enkele hoge omes van de toenmalige Indiase regering. Haar betoog illustreerde ze met videobeelden van een verborgen camera. Daarop maken de reporters een vooraanstaande ambtenaar wijs dat ze op het punt staan een contract te ondertekenen met het ministerie van Defensie. Maar dat ze, alstublieft mijnheer de hoge ambtenaar, zijn geheime steun nodig hebben. Waarna de man met groot gemak een grote stapel bankbiljetten in ontvangst neemt. En zegt dat hij de volgende keer liever niet in roepies maar in dollars wordt betaald.

Jazeker, *Thelka* had mooi werk geleverd, stelde Harinder Baweja. Maar de krant – die toen nog maar alleen via website te lezen was – was niet voorbereid op de gevolgen van haar onthullingen. Alle bladen namen de berichtgeving van *Thelka* over. Alle televisiestations kochten de film. Maar er volgde geen succes. In plaats daarvan brak in New Delhi de hel los. Want iedereen, politici én publiek, zocht motieven. Waarom had *Thelka* dat gedaan? Waren die journalisten misschien door de Pakistaanse veiligheidsdiensten betaald? In een mum van tijd wisten de machtige regeringsambtenaren de waarheid naar hun visie te kneden: de redactie van *Thelka* werd, via systematische pesterijen en arrestaties, monddood gemaakt en zélf van corruptie beschuldigd. Het bedrijf ging failliet, en de corrupte regeringsambtenaren bleven – en zijn nog altijd – op post. Het kostte het team van *Thelka* vijf jaar om uit die valkuil te kruipen. Nu is *Thelka* een krant met een reputatie die steviger en eigenzinniger is dan ooit.
www.tehelka.com

"Het is een van de belangrijkste taken van de onderzoeksjournalistiek om de relatie 'geld' en 'politici' onder de loep te nemen", begon Charles Lewis zijn betoog. "En daarmee bedoel ik dat onderzoeksjournalisten de taak hebben om zowel de legale als de illegale corruptie transparant te maken." Hij legde meteen zijn wat vreemde uitspraak uit: "Met legale corruptie bedoel ik belangenvermenging, en die is gevaarlijk. Bovendien zie je ze vaak. Dat is logisch, want het is in de VS zo gemakkelijk om legaal corrupt te zijn, dat je echt dom moet zijn om het illegaal te doen."

Lewis weet waar hij het over heeft. De man is oprichter van het Center for Public Integrity, dat in Washington is gevestigd en in de hele VS – maar ook ver daarbuiten – naambekendheid heeft. Het is dit centrum – en Charles Lewis zelf – dat uitviste welke personen en bedrijven (denk aan Enron) de

campagne van George W. Bush hebben betaald – en welke gunsten ze daarvoor wensten (*The Buying of the President 2004* werd een bestseller). Het is ook datzelfde centrum dat aan het licht bracht dat de Halliburton Company, het constructiebedrijf waarmee vice-president Dick Cheney goede maatjes is, verdacht veel winstgevende contracten voor de heropbouw van New Orleans in de wacht sleept. Die contracten in New Orleans volgen op die in Irak, want ook daar wordt Halliburton rijk.

Lewis: "De democratie heeft ons nodig. We moeten blijven spitten, ook al moet je keer op keer vaststellen dat je ont-knopingen amper impact hebben op de publieke opinie. Want natuurlijk vraag ook ik me af waarom de publieke opinie niet reageert, waar die inertie vandaan komt. Burgers nemen niet meer aan de politiek deel. Ze staan erbij en ze kijken er niet eens naar. Er is gewoon geen politieke, publieke opinie meer. Mensen kunnen gemakkelijker tien huidige popsongs opnoemen, dan tien huidige politici. Toch ben ik niet cynisch. Integendeel. Ik denk dat onderzoeksjournalistiek – en dus non-profitjournalistiek – de toekomst van ons vak is. Omdat de media, zelfs de zogenaamde kwaliteitsmedia, almaar commerciëler worden. Dus dames en heren, een weg ligt voor u open."

Op www.publicintegrity.org vind je een waaier aan informatie over uiteenlopende onderwerpen van onderzoeksjournalistiek.

Dossier

IDEEËN GENEREREN

Trainer: Marcus Geers (België), trainer van het Centrum voor de Ontwikkeling van het Creatieve Denken

De belangstelling voor deze op het eerste gezicht 'vreemde eend in de bijt' was enorm. De training in creatief denken sloeg aan, door de gedrevenheid van Marcus Geers en de humor waarmee hij zijn verhaal kruide. En door het onderwerp, natuurlijk. Dat bestond erin om, grof geschetst, de deelnemers te wijzen op hun aangeleerde bekrompenheid. Geers illustreerde 's mens voorkeur voor vaste patronen met de volgende paragraaf: 'Aoccdnig to rscheearch at Cmabrigde uinervtisy, it deosn't mtttaer waht oredr the ltteers in a wrod are, the olny ipmoentn thng is taht the frist and lsat ltteres are at the rghit pclae. The rset can be a tatal mses and you can sitll raed it wouthit a porbelm. Tihs is bcuseae we do not raed ervey lteter by it slef but the wrod as a wlohe.'

Vervolgens trok hij de zaak open. Wie op originele ideeën wil komen, moet zijn traditionele denkpatronen doorbreken. Journalisten worden elk jaar geconfronteerd met dezelfde thema's. Hoe kom je dan nog aan een originele invalshoek

voor die kerstspecial? Niet door gewoon een uurtje te 'brainstormen', want – aldus Geers – "brainstormen is een proces dat evengoed volgens vaste patronen verloopt". Om hun creatieve denkvermogen een zetje te geven, kregen de deelnemers oefeningen en een handvol denkinstrumenten aangereikt. Of die 'demonstratie van het creatieve denken' vruchten heeft afgeworpen, moet nog blijken. Bij de volgende kerstspecials, bijvoorbeeld.

Toch alvast een praktische tip: de ideale denktank denkt niet alleen creatief, maar is ook creatief samengesteld. Dat betekent: hij bestaat uit 1/3 specialisten, 1/3 generalisten en 1/3 vreemde eenden in de bijt. Mannen en vrouwen horen, uiteraard, gelijk vertegenwoordigd te zijn. Niet eens zozeer uit emancipatiedrang, maar wel "omdat de wisselwerking tussen mannelijke en vrouwelijke gedachtepatronen interessantere resultaten oplevert".

IEDERE BURGER REPORTER

Spreeker: Oh Yeon-ho, stichter van Ohmy News, de Zuid-Koreaanse krant die van elke burger een journalist maakt.

Na de aanslagen in Londen, afgelopen zomer, zag je overal foto's verschijnen die door gewone burgers met hun buitengewone mobiele telefoon waren geschoten. Op het net gingen de korte mobilfoonfilmpjes succesvol van de hand. Het fonkelnieuwe persbureau Scoopt (Glasgow) zag in die trend een blijvend succes en biedt nu een platform voor elke burgerjournalist met een mobiele telefoon. Een week na de oprichting, in juli 2005, kon Scoopt (www.scoop.com) al op 1200 'snappers' uit 35 landen rekenen. Het persbureau deelt de winst (50/50) met de 'fotograaf' bij verkoop van een snapshot.

Die visie, dat vanaf nu elke burger een journalist is, ligt ook aan de basis van Ohmy News. Die nieuwe Zuid-Koraanse krant werd voor het eerst op 20/02/2000 gedrukt. Die veelheid aan het cijfer '2' was geen toeval: "Met die datum maakten we duidelijk dat we de journalistiek van de twintigste eeuw vaarwel zegden", zei Oh Yeon-ho, de

oprichter van de krant. "Want in de journalistiek van de toekomst kan iedere lezer een journalist zijn."

"Of neen", verbeterde hij zich meteen, "elke burger moet een journalist kunnen zijn." Oh Yeon-ho genoot zichtbaar van de grote belangstelling – een bomvolle zaal – voor zijn geesteskind. En zijn publiek genoot van zijn grenzeloos enthousiasme en van zijn grappig Aziatisch accent. Dat zijn krant aanslaat, blijkt uit de cijfers. In 2000 begon Ohmy News, een blad dat naast een vaste redactie ook een vijver van 700 'citizen reporters' heeft, met gewone mensen die nu en dan, vanuit de uithoek waar ze woonden, een artikel instuurden. Vandaag, ruim vijf jaar later, telt de webgeoriënteerde nieuwsdienst al 40.000 'burger-journalisten'. De invloed van Ohmy News is zelfs zo groot dat niemand, zelfs de president niet, er nog omheen kan. Want Ohmy News telt 3 miljoen lezers; en het merendeel daarvan zijn jonge mensen, de lezers van de toekomst. Van de 21ste eeuw dus. (<http://english.ohmynews.com>)

Also sprach ...

"Ik vind vooral de netwerking belangrijk. Ik heb journalisten van over heel de wereld gesproken. Die contacten leveren mij nieuwe contacten op. Informatie kent geen grenzen meer, en dat heb ik in Amsterdam pas echt goed beseft." (Paul Radu, Roemenië, freelancer en medewerker van het Roemeense Centrum voor Onderzoeksjournalistiek)

"Met archieven kun je zoveel doen. Je zou ervan verbaasd staan." (Eric Hennekam, Nederland, van Erik Hennekam Agora, archivaris en docent archiefonderzoek, www.archieven.org)

"De conferentie is een schat aan informatie; je krijgt er nieuwe ideeën, ontvangt er talrijke praktische tips. Maar het is natuurlijk ook dé plek om in contact te komen met topjournalisten uit de hele wereld. Nu meer en meer verhalen over de grenzen heen lopen, moeten ook journalisten hun internationale netwerk uitbouwen. Dat is een absolute must. Daarom dat ik het jammer vind dat er maar een 25-tal Vlamingen hebben deelgenomen, de meeste van VTM en VRT. Wist je dat de 'kwaliteitskranten' De Standaard en De Morgen maar één deelnemer hebben afgevaardigd, en De Tijd geen enkele? Dat geeft te denken. Ik bedoel maar: NRC Handelsblad telde twaalf deelnemers." (Guido Muelenaer, België, journalist Trends, vice-voorzitter van de VVOJ)

Tips voor Computer Assisted Reporting

Foto: Ulrike Nagel

Op www.archieven.org kun je je inschrijven voor een – gratis – nieuwsbrief over archiefonderzoek. De website van Eric Hennekam heeft ook een online cursus voor archiefonderzoek.

Via www.technocrati.com weet je wie wat in de blogosfeer (alle weblogs samen) schrijft. Tik je onderwerp in, bijvoorbeeld 'knitting', en je weet meteen welke bloggers alles over 'breien' weten. Of tijd 'Harriet Miers' in en je vindt – up to date – alle pro's en contra's van haar benoeming als Amerikaans opperrechter. Niet dat die informatie altijd betrouwbaar is, dat zeker niet. Maar dankzij de inhoud van de weblogs heb je wel de vinger aan de pols van de blogosfeer, en dus van een deel van de maatschappij.

Surfen op www.whois.net levert je de naam van de domeinbeheerder en zijn telefoonnummer op. Een keer bellen volstaat om te weten of de eigenaar van de site al dan niet nep is. Er is ook een whois bloggers. Een voorbeeld van het nut van die site: surf naar www.martinlutherking.org en je krijgt, dat spreekt voor zich, een site over het leven van ML King; *a true historical examination*. Maar wat blijkt na lectuur? Dat er racistische propaganda in schuilgaat. En dat de inhoud allebeshalve pro ML King is. Een zoektocht via whois biedt helderheid. De site is opgemaakt door een bekende racist (dat vind je uit als je vervolgens op zijn naam 'googlet'), met wortels in de Ku Klux Klan.

Agenda

Op 1 december 2005 reikt de VVOJ de jaarlijkse prijzen voor de beste Nederlands/Vlaamse onderzoeksjournalistiek uit. Onder de zes genomineerden één Vlaming: Kristof Clerix (*MO^o Magazine*) die met zijn reportage *From Brussels with Love (buitenlandse inlichtingendiensten in België)* als enige genomineerd is voor de aanmoedigingsprijs.

De volgende Global Investigative Journalism Conference wordt in de lente van 2007 gehouden in Toronto, Canada. In de herfst van 2008 is Oslo, Noorwegen, aan de beurt voor de vijfde conferentie. In de zomer van 2006 wordt in Londen een regionale conferentie van de onderzoeksjournalistiek gehouden.

"Sommige freelance journalisten moesten het laten afweten wegens de kostprijs (250 euro, exclusief hotel). Voor de gemiddelde freelancer is dat veel geld. Misschien kan de VVOJ voor haar jaarlijkse conferenties in de toekomst dagtarieven hanteren?" (*Marleen Teugels*)

"Brusselse correspondenten zijn embedded journalists." (*Hans Martin Tillack, Duitsland, journalist van Stern, over zijn onderzoeksjournalistieke ervaring bij het anti-fraudebureau van de Europese Unie, Olaf*)

Op www.journalismnet.com vind je alle *tools* om wereldwijd mensen, feiten, dossiers, discussiegroepen, databanken en andere te vinden. www.publicintegrity.org heeft een schat aan informatie die vrij beschikbaar is. Het centrum volgt vooral 'het geld', want 'if you follow the money, you know what's going on'.

Op www.thememoryhole.org houdt een bezeten Amerikaan alle dossiers bij die de Amerikaanse regering van het net haalt. Het is duidelijk dat die man geen voorstander van Bush is. Neutraal is zijn site dus niet. 'Research is combining sources'.

www.hushmail.com: mailen via hushmail is een garantie op privacy, alle andere mails kunnen worden 'getrackt'.

Op www.zachtei.nl, de site van de Nederlander Arjan Dasselaar (trainer van de workshop *The Dark Side of the Internet*) kun je zijn nieuw *Handboek Digitale Criminaliteit* aankopen. Dasselaar schreef ook het *Handboek internetresearch*, over andere zoekmachines dan Google, speciale functies, het web achter het web.

Journalisten van week-en maandbladen kunnen stof halen bij www.google.com/alerts. Je geeft je zoektermen op, 'alerts' screent allerlei kranten en bladen op die inhoud en stuurt je die informatie automatisch toe. Niet interessant voor het nieuws van de dag, omdat het niet elke dag geüpdatet wordt.

"Op het VVOJ-congres hangt geen zelfgenoegzame m'as-tu vu-ambiance, wel een stimulerende how to do-sfeer. Ik heb er zeer interessante mensen ontmoet, goede contacten gelegd, inspirerende onderzoekswerken gezien en nieuwe technieken aangeleerd." (*Dirk Leestmans, België, journalist bij Canvas*)

Also sprach ...

– Vraagje over kinderopvang? –

Of over studietoelagen, huisvestingspremies, serviceflats, energiebesparing, kijk- en luistergeld ... ? Kortom, u heeft een vraagje voor de Vlaamse overheid? U krijgt van ons meteen het antwoord, of we wijzen u de weg ... elke werkdag tussen 9 en 19 uur.

De Vlaamse Infolijn
0800-3 02 01

Uw gids door de Vlaamse overheid

DE VVJ/AVBB ANNO 2006

Met het jaareinde in zicht, is de VVJ/AVBB aan de jaarlijkse hernieuwing van haar lidmaatschappen toe. Op deze pagina's een overzicht van de voordelen die een VVJ/AVBB-lidmaatschap biedt. Als het u overtuigt, kan u met het betalingsformulier dat u bij deze DJ vindt, uw lidgeld voor 2006 vereffenen. Stagiairs en ereleden worden tevens verzocht het ook nog bijgevoegde intekenformulier in te vullen en terug te sturen. (PD)

Begeleiding van beginnende journalisten

Het VVJ-secretariaat steekt traditioneel veel tijd in het met raad en daad bijstaan van beginnende journalisten. Hoe geraken ze aan een stagiairkaart? Hoeveel kunnen ze verdienen? Welke arbeidsvoorwaarden zijn van toepassing? Welke verplichtingen heeft een beginnende freelancer? De VVJ participeert tevens in het Instituut voor de Journalistiek (www.instituutvoorjournalistiek.be), dat in samenwerking met het Vlaamse vormingscentrum Syntra avondopleidingen organiseert gespreid over twee jaar.

Mooie faciliteiten bij het (openbaar) vervoer

Erkende beroepsjournalisten kunnen, met de perskaart in de hand, gratis reizen bij de NMBS in 2de klas. Voor vervoer in 1ste klas genieten ze van een 25 procent-tarief. Ook bij De Lijn en de Waalse TEC kan gratis gereden worden. Al die voordelen gelden even goed voor stagiairs. Bij SN Brussels Airlines kunnen beroepsjournalisten een halveprijs-voordeel krijgen op de full fare-businessstarieven. Bij Virgin geldt eenzelfde korting voor het flexibele of corporate tarief. Ook diverse automerken geven (zij het beperkte) kortingen aan beroepsjournalisten. Eén tip: vragen staat vrij, haal boven dus die perskaart.

Toegang gratis!

Van organisatoren van evenementen krijgen beroepsjournalisten en stagiairs meer dan eens gratis toegang aangeboden. Musea of tentoonstellingen bijvoorbeeld. Ook hier geldt weer: vragen staat vrij, en heb die perskaart toch maar systematisch op zak.

De erkenning van beroepsjournalisten

Het VVJ-secretariaat waakt erover dat elke professionele journalist die volgens de wet van 30 december 1963 in aanmerking komt, erkend wordt als beroepsjournalist. Met alle faciliteiten die dat met zich meebrengt: persdocumenten, sociale tegemoetkomingen, prijsvoordelen...

De VVJ/AVBB levert traditioneel de helft van de mandatarissen in de Erkenningscommissie voor Beroepsjournalisten (parallel met de mediabazen die de andere helft van de mandaten invullen). Ons secretariaat zorgt er tevens voor dat de FOD Binnenlandse Zaken de gepaste persdocumenten opmaakt, en bezorgt deze vervolgens veilig aan de journalist.

Het jaar 2006 staat overigens helemaal in het teken van een nieuwe ronde herziening van de erkenningen en bijhorende perskaarten. Bekijk in dat verband uw huidige persdocumenten nog maar eens goed, want de documenten 2007-2011 zouden er wel eens heel anders kunnen uitzien...

De officiële perskaart: sleutel op vele deuren

Een officiële perskaart doet her en der deuren open gaan die voor het gewone publiek gesloten blijven. Zowel overheidsinstanties als private bedrijven en instellingen vragen regelmatig om persdocumenten te mogen zien vooraleer ze iemand als journalist binnen laten of faciliteiten gunnen. Politieagenten zijn wettelijk verplicht om de houders van een officiële perskaart maximale doorgang te verlenen wanneer ze hun job doen. In de sportwereld en de culturele sector gaan organisatoren uit van de officiële persdocumenten om journalisten een extra accreditatie toe te kennen voor competities of vertoningen.

De AVBB/VVJ maakt er een punt van de nationale perskaart maximaal te promoten als *laisser-passer* bij elke gelegenheid die nieuwswaarde heeft.

Sociale onderhandelingen

De VVJ/AVBB neemt waar gewenst deel aan sociale onderhandelingen in de mediahuizen. Zo staan er nieuwe bedrijfs-CAO's op de agenda bij Belga en de VUM. Bij *De Tijd* dan weer moet een herstructureringsplan inclusief afvloeiingen worden onderhandeld. Ook in de omroepsector treedt de VVJ meer dan eens op als vertegenwoordiger van het personeel, wat gelet op onze grote representativiteit op de redacties niet onlogisch is. Er zijn op dit ogenblik met de Vlaamse uitgevers ook gesprekken aan de gang over een standaardovereenkomst voor freelancers. Maar dat dit voor de uitgevers niet onmiddellijk prioritair is, moge duidelijk zijn...

Goedkoop bellen...

Beroepsjournalisten van dagbladen, weekkranten en het persagentschap Belga kunnen de helft korting krijgen op hun facturen van Belgacom, zij het op voorwaarde dat hun uitgever de maatschappij eerst een specifiek attest bezorgt.

De VVJ voert gesprekken met Telenet, dat voor journalisten aan een gelijksoortige tegemoetkoming denkt.

Individuele service

Persdocumenten verloren ? Een negatieve evaluatie gekregen ? Een opdrachtgever weigert te betalen ? Deontologisch conflictje met een eindredacteur ? Of misschien kondigt iemand een rechtszaak tegen je aan voor laster ?

Het VVJ-secretariaat krijgt dag na dag vele dergelijke vragen voor de voeten geworpen, en het probeert op elk ervan een meer dan deugdelijk antwoord te geven. Ondermeer freelancers doen vaak een beroep op de VVJ voor raad en daad – reden waarom we onlangs een bijkomende (zij het deeltijdse) adviseur voor de zelfstandige journalisten hebben aangetrokken. In meer dan een geval mondt de bijstand uit in procesbijstand, waarbij de VVJ de procedure- en advocatenkosten kan voorschieten. Enkel bij winst, wordt terugbetaling door de journalist verwacht.

Bronnengeheim

2005 bracht biezonder goed nieuws voor journalisten: een wet van 7 april 2005 bekrachtigde op een ferme manier het recht van journalisten om hun vertrouwelijke informatiebronnen af te schermen. Toch is het gevaar nog niet geweken. De Leuvense hoogleraar én Vlaams Belang'er Luc Lamine vorderde bij het Arbitragehof de nietigverklaring van de wet. De AVBB/VVJ doet er alles aan om dit onheil te voorkomen.

Redactionele onafhankelijkheid

Op weinig werkvloeren wordt zo veel gediscussieerd en geruzied als op een redactie, overigens over maatschappelijk en ethisch vaak zeer relevante onderwerpen. En dus is het niet abnormaal dat journalisten net dat ietsje beter worden afgeschermd van de humeuren en willekeuren van hun redactiechefs en managers.

Daarvoor kan een redactiestatuut dienen: een document dat de verhoudingen tussen terreinjournalisten, hoofdredactie en directie vastlegt zodat de onafhankelijkheid van de redactie maximaal wordt gevrijwaard. Vlaams Mediaminister Bourgeois zette in 2005 een schuchtere stap in de goede richting, door de perssteun aan de kranten en magazines te koppelen aan 'respect voor de redactionele onafhankelijkheid', maar in 2006 zal moeten blijken of het om méér gaat dan een lege doos.

De VVJ blijft in elk geval waakzaam. In deze tijden van concentratievorming en commercialisering is redactionele onafhankelijkheid meer dan ooit van belang.

IK HEB EIGENLYK
LIEVER DAT JE MIJ VRAGEN
STELT OVER M'N PRIVÉ-
LEVEN

Het aanvullend journalistenpensioen

Loontrekkende beroepsjournalisten hebben op grond van een koninklijk besluit van 1971 recht op een aanvullend pensioen dat bij een volledige beroeps carrière oploopt tot 1/3 van het gewone werknemerspensioen. Een méér dan groen appeltje voor de dorst. Dit aanvullende pensioen wordt gefinancierd door bijzondere sociale bijdragen van werkgever en journalist, dit ten belope van respectievelijk 2 en 1 pct. van het brutoloon.

Nog steeds zijn er mediahuizen die verzaken aan hun bijdrageplicht voor het aanvullende journalistenpensioen. Ook in 2006 blijft het dus zaak op de loonfiche na te gaan of de bijdragen in kwestie wel degelijk worden betaald. Zoniet springt het VVJ-secretariaat bij om de kwestie bij de Pensioentoren geregulariseerd te krijgen.

Zelfstandigen

Sinds enkele jaren besteedt de VVJ bijzondere aandacht aan de problemen van freelance journalisten. Niet alleen vertegenwoordigen zij vandaag een kwart van het totale beroepsjournalistenbestand, bovendien zijn hun huidige loon- en werkvoorwaarden doorgaans niet echt om over naar huis te schrijven.

In 2004 publiceerde de VVJ haar eerste *Vademecum voor Zelfstandige Journalisten*, in 2006 komt de tweede editie uit. Ook een Zwartboek Freelancers staat in de steigers.

Parallel hiermee hoopt de VVJ in 2006 met de Vlaamse uitgevers een consensus te vinden over een standaardcontract voor freelancers. Dit zou alvast een pak problemen en incidenten de wereld moeten uithelpen. De VVJ blijft bovendien absoluut vragende partij voor bindende afspraken rond redelijke minimumvergoedingen, ook al doen de mediabazen daar al helemaal moeilijk over. Voor de verbetering van de individuele dienstverlening aan de zelfstandigen, wierf de VVJ eind 2005 adviseur Ivan Declercq aan.

Auteursrechten

De AVBB is oprichter van de Journalisten Auteurs Maatschappij (JAM), waarin ze tot vandaag volop blijft investeren. VVJ-bestuurslid Luc Standaert zit de JAM tegenwoordig voor. Een beter platform voor de vrijwaring van de auteursrechten van journalisten is dan ook niet denkbaar.

Zo vormt de JAM voor journalisten ook een uitgelezen kanaal om hun reprografierechten op te vorderen, bij Reprobel dan wel Auvibel alnaargelang men voor print- of audiovisuele media werkt. Of: hoe geraak je als journalist aan een meer dan behoorlijk financieel extraatje?

Alle info op www.jam.be.

Persvrijheid

De AVBB/VVJ verdedigt als geen ander de persvrijheid. En het moet gezegd: België scoort op dat vlak niet zo heel slecht. Echte persvrijheid veronderstelt om te beginnen optimale omstandigheden voor de garing van informatie, bijvoorbeeld in de vorm van een accurate wetgeving op de openbaarheid van bestuur. Persvrijheid omvat daarnaast de maximale mogelijkheid tot publicatie en uitzending van nieuws, duiding en opinie, zij het met inachtneming van de gerechtvaardigde beperkingen hierop. De AVBB/VVJ is elke dag opnieuw in de weer om politieke, bestuurlijke, gerechtelijke maar ook private instanties op hun verantwoordelijkheden ter zake te wijzen.

Internationale samenwerking

Europa gaat steeds nadrukkelijker wegen op de communicatie- en informatierealiteit, en meer dan eens heeft dat ook onmiddellijke implicaties voor waar journalisten mee bezig zijn. Denk aan de hele concentratiediscussie, aan auteursrechten, of aan de uitwerking van een grensoverschrijdende aansprakelijkheidsregeling voor de pers...

Het is dan ook niet meer dan logisch dat AVBB/VVJ maximaal investeert in de initiatieven van de Internationale (en haar component de Europese) Federatie van Journalisten (IFJ/EFJ). Overigens blijft dit natuurlijk ook het uitgelezen platform om iets aan de onveiligheid van journalisten in risicogebieden te doen.

Raad voor de Journalistiek

De VVJ ligt mee aan de basis van de Raad voor de Journalistiek, waarin ze zich ook vandaag nog volop engageert. De Raad toonde zich in zijn nog prille bestaan dan ook een uiterst performante bewaker van de ethische beroepsregels van de journalist. Alle info op www.rvdj.be.

Informatie troef

De VVJ beschikt over diverse informatiekkanalen. VVJ-leden ontvangen automatisch het maandblad *De Journalist* en de *Journalisten Agenda 2006*, en hebben bovendien toegang tot de volledige website www.journalist.be.

In 2006 verschijnt verder een geactualiseerd *Vademecum voor Zelfstandige Journalisten*. Ook het *Vademecum Pers-Gerecht*, op www.pers-gerecht.be, zal verder worden uitgebouwd en geactualiseerd. Dat alles bovenop de individuele informatieverstrekking waarvoor het secretariaat dag in dag uit tekent, vanzelfsprekend.

Lobbying

Lobbying is voor een belangenvereniging allerm minst een vies woord. Na elke verkiezing krijgen de nieuwe beleidsverantwoordelijken door AVBB of VVJ een Memorandum met vragen en beleidssuggesties voorgeschied.

Ook de private sector wordt stelselmatig bevraagd. Zo zoeken we momenteel bij de verzekeringssector naar nieuwe en aantrekkelijke voorwaarden voor een verzekering beroepsaansprakelijkheid en een inkomensverzekering voor de freelancers.

LEZERS-TIPLYN

IK NEEM UW KRANT OVER MAAR HOU HET STIL

MEER INFO

... over de aangehaalde activiteiten vindt u op www.journalist.be of op het VVJ-secretariaat: Résidence Palace, blok C, lokaal 2232 - Wetstraat 155 - 1040 Brussel - Tel. 02/235.22.70 - Fax: 02/235.22.72 - E-mail: info@journalist.be

Mens achter het nieuws

AN BROUCKMANS (FLAIR): 'BLADEN MAKEN IS GENIETEN !'

Jan Backx

Het zal wel aan mijn testosterongehalte liggen dat ik een tamelijk rigide kijk heb op 'vernieuwende damesbladen'. Ik denk dan meteen aan reportages van het genre 'Jij en je orgasme: ontdek je plekje!', uitgebreid door niet meer zo jonge redactrices, die in flower power-gewaden hun oprukkende obesitas camoufleren. Mijn gesprekspartner, Flair-hoofdredactrice An Brouckmans (47), heeft begin oktober met haar complete ploeg én ontelbare lezeressen een groots zilveren Flair-jubileum gevierd. Leuke vaststelling: deze mens achter het nieuws beantwoordt niet aan mijn diepgewortelde vooroordelen...

"Kopje koffie?", vraagt An gastvrij-rolbevestigend in haar met een weelde aan kleurige Flair-covers behangen bureau. Nog altijd een beetje achterdochtig valt mijn oog op een reportage-aankondiging: 'Hoe lekker/vies/vervelend is orale seks? 68 % vindt krijgen wel leuk'... Ach kom, dit moet toeval zijn.

Terzake !

"Ik kom uit Landen, in Haspengouw, waar mijn pa gemeentesecretaris was", vertelt An. Een grote tuin, eigen groenten, één oudere zus, een lieve ma, die je als regentes huishoudkunde niets meer moest bijbrengen... Het jeugdverhaal van An heeft een hoog Pallietergehalte. De numero uno van de klas schreef ook altijd de beste en langste opstellen. Later trok ze naar Leuven om er pol & soc te studeren. En toen was het tijd om een job te zoeken... "In de lente van '85 zag ik een vacature staan: 'Tekstredacteur bij Flair'. Vreemd, er overviel mij een opwindend voor gevoel: dát kon het wel eens worden! Ik was toen al Flair-lezeres. Ikke, de feministe! 't Was eigenlijk not done in mijn studierichting... Maar ik was bezweken voor die leuke, frisse stijl, zonder moraliserende ondertoon."

En zo ging het buitenmeisje uit Landen solliciteren in de grote stad Antwerpen. "Ja, bij Wiel Elbersen, de geestelijke vader van de Flair-formule. Ik zie me daar nog zitten wachten, op een stoeltje, in het midden van de redactie. Danig onder de indruk van al die redactrices die ik wel bij naam kende maar die ik nog nooit in levende lijve had ontmoet. Het klikte meteen met Wiel ! 'Kom jij maandag maar al werken !', was zijn conclusie."

"Die eerste maanden werden wel de moeilijkste van mijn professioneel leven. Ik moest zowat op mijn eentje massa's kopij op poten zetten. Controle op stijl, taal, tikfouten corrigeren... Titels bedenken, foto's kiezen, quotes opdiepen. Allemaal nog in het tijdperk van de ratelende schrijfmachines. Maar ik zat in een draaischijfrol en mocht mijn eigen bladzijden vullen, stoppertjes uitkiezen, enfin ik geraakte geboeid door de job van het bladen maken. Na twee jaar kreeg ik de beauty-rubriek en in '88 mocht ik me chef productie lifestyle noemen."

Ondertussen broedde Wiel Elbersen ook op maandblad Feeling. "Juist, en ik kwam als adjunct-hoofdredacteur bij de opstartploeg terecht. Fascinerend hoe we informatie verzamelden, 's middags brainstormden in café's, een blad from scratch geboren

lieten worden. Ja, ik had een specialiteit: de rubriek 'Genieten', gestoffeerd met reizen en toerisme."

En toen sloeg in de zomer van 1994 het noodlot toe. "De dood van Wiel – na een fietstochtje liet zijn hart het plots afweten – was voor ons allemaal een enorme klap. De ploeg van Flair en Feeling bleef verweesd achter. Christina Van Wackerbarth en ik verdeelden aanvankelijk de verantwoordelijkheden en eind '95 ruilde ik het hoofdredacteurschap van Feeling voor dat van Flair. Terug bij mijn eerste passie, een weekblad met een wel driemaal zo grote redactie. Wiel zal als grote voorbeeld nooit vervagen. Toen ik de eerste keer op zijn stoel ging zitten, overviel me iets euforisch. De energie om als bladenmaker bergen te verzetten."

"Alert en fris blijven in deze job valt me niet zwaar. Er is in die voorbije tien jaar toch zoveel interessants gebeurd. Moeilijkheden en af en toe een kaper op de kust, ach dat moet je voor lief nemen."

Tot zover werkbeest An, die de teugels van een ruim dertigkoppige (puur vrouwelijke !) redactieploeg in handen heeft. En wat schrijven we op de intiemere fiche, wil ik weten. "Dat ik geen kinderen heb, alleen woon, een toffe partner heb die mijn blik opent voor beeldende kunst, mij gelukkig prijs met een uitgebreide vriendenkring en nooit getrouwd ben geweest."

Verras me met een hobby.

Parachutespringen ?

Moddercatch? "Niks daarvan!

Ik ben altijd een sociaal beest geweest. De weekends, da's genieten: zelf koken, op restaurant gaan, musea bezoeken, al eens een citytrip maken."

Veronderstel dat ooit de hemel instort omdat je uitgever plots vindt dat je er niks meer van bakt? "Dan denk ik dat ik reisgid-sen ga schrijven !"

BESLISSING VAN DE RAAD VOOR DE JOURNALISTIEK OVER DE KLACHT VAN MARC V.C. EN BART V. TEGEN VTM EN PRODUCTIEHUIS 2B

Op 30 november 2004 dienen Marc V.C. en Bart V. klacht in tegen VTM en tegen het productiehuis 2B naar aanleiding van een opname die op 18 oktober 2004 in de woning van de overleden vader van Bart V. plaatsgevonden heeft. Namens VTM en 2B wordt op 26 januari 2005 schriftelijk geantwoord op de klacht. Klagers repliceren op 15 maart 2005. VTM en 2B antwoorden nog eens op 7 juni 2005. Beide partijen hebben ook stukken ter inzage bezorgd aan de Raad voor de Journalistiek.

De rapporteringscommissie van de Raad voor de Journalistiek heeft de zaak behandeld op 30 juni 2005. Klager Marc V.C. is in persoon verschenen. Hij legde op de bijeenkomst een volmacht voor namens tweede klager en een tweede volmacht namens de moeder van tweede klager. Voor VTM en 2B verscheen Marc Dupain, redactiesecretaris. Op voorstel van de omroep is urgentiearts L.V. als getuige gehoord.

DE FEITEN

Op 15 oktober 2004 belt mevrouw V., moeder van tweede klager, de dienst 100 met het verzoek om bij haar thuis een dringende interventie te verrichten omdat haar echtgenoot in sterfensnood verkeert. Kort daarop biedt zich aan de woning een MUG-interventieploeg aan van het stedelijk ziekenhuis van Aalst. Het MUG-team is vergezeld door een reporter en een cameraman, die in opdracht van het productiehuis 2B werken. Bij het betreden van de woning zegt de urgentiearts hierover aan de broer van tweede klager, die zich in de woning bevindt: 'Dit is geen pers. Deze mensen maken opnames over het werk van urgentieartsen.' Voorts deelt de urgentiearts aan de bewoners mee dat de opnames niet zullen uitgezonden worden zonder hun uitdrukkelijke en schriftelijke toestemming. De urgentiearts begeeft zich dan naar de slaapkamer boven, waar zich de heer V., vader van tweede klager, bewusteloos in bed bevindt. Ook de huisarts is daarbij aanwezig. De urgentiearts onderneemt een reanimatiepoging. Na twintig minuten wordt de reanimatie stopgezet en wordt de patiënt overleden verklaard. Daarop begeeft de urgentiearts zich naar beneden, waar hij een overlijdensakte opstelt en de formaliteiten bij overlijden bespreekt met de weduwe en haar zoon, broer van tweede klager. De arts deelt hen voorts mee dat er nog telefonisch contact zal opgenomen worden met de familie om toestemming te vragen tot uitzending van de beelden die de cameraploeg over de interventie heeft gemaakt.

Na de opname heeft de eerste klager, die de vriend is van de oudste zoon van de overledene, contact opgenomen met de omroep VTM om te protesteren tegen de opname. Hij heeft ook gevraagd om een kopie van de beelden te krijgen. Dit wordt door VTM eerst toegezegd in een mail van 22 oktober 2004, maar nadien gewijgerd in een brief van 1 december 2004. Het staat wel vast dat de omroep geen gebruik heeft gemaakt van de beelden, die dus nooit zijn uitgezonden.

DE STANDPUNTEN VAN DE PARTIJEN

Klagers betogen dat de jongste zoon van de overledene, die de deur opende toen de MUG-ploeg op 15 oktober 2004 aanbeldde, zich verzette tegen de aanwezigheid van de cameraploeg. Dit verzet

werd echter genegeerd en volgens klagers is de ploeg de urgentiearts tot aan de slaapkamer gevolgd en heeft ze er beelden genomen van de reanimatiepoging en van het overlijden van de vader, alsook van de andere aanwezigen. De cameraploeg heeft zich niet bekend gemaakt tegenover de bewoners en is vertrokken zonder achterlaten van gegevens. Klagers verwijten de omroep ook dat ze hen nadien de beelden niet hebben overgemaakt.

Klagers betogen dat het privé-leven van de overledene en van zijn familie op een grove manier geschonden is. Volgens klagers hebben de urgentiearts en de televisieploeg verschillende inbreuken gepleegd, onder meer op de wetgeving over de privacy, op het auteursrecht en het portretrecht en op de rechten van de patiënt. Ook de procureur des Konings, die kennis had van de opnames, is volgens klagers in de fout gegaan. De klagers menen daarom dat de omroep en het productiehuis verscheidene inbreuken op de journalistieke beroepscode hebben gepleegd.

Namens VTM en het productiehuis 2B betoogt redactiesecretaris Marc Dupain in de eerste plaats dat de klacht laattijdig is, omdat ze meer dan 30 dagen na de feiten is ingediend. Voorts voert hij aan dat klagers geen persoonlijk belang hebben bij de klacht, omdat ze niet in de woning aanwezig waren.

Hij betwist ook de voorstelling van de feiten zoals die door klagers wordt gegeven. Volgens VTM en 2B was er wel degelijk toestemming, omdat de bewoners zich niet hebben verzet tegen het bezoek van de cameraploeg na de uitleg die de urgentiearts hen gegeven had. De cameraploeg heeft zich tijdens het hele gebeuren uiterst discreet opgesteld. De aanwezige familieleden en de huisarts hebben achteraf ook nooit geprotesteerd. Enkel de tweede klager heeft dat gedaan, en hij heeft de omroepverantwoordelijken daarbij verbod opgelegd om rechtstreeks contact op te nemen met de echtgenote van de overledene.

VTM en 2B houden voor dat de beelden ondertussen vernietigd zijn en nooit in een uitzending werden gebruikt. Er is dus gevolg gegeven aan de vraag van klagers om de beelden niet uit te zenden. Overigens heeft het productiehuis in opdracht van de omroep talrijke andere reportages in gelijkaardige omstandigheden gemaakt, en daarover zijn er nooit problemen geweest. Daar de beelden ondertussen vernietigd zijn kunnen ze niet aan klagers worden bezorgd.

VTM en 2B voeren aan dat de opname bij de vader van tweede klager kadert in een reeks over het werk van spoedartsen. De omroep is bij de voorbereiding zorgvuldig te werk gegaan, en heeft vooraf duidelijke afspraken gemaakt en vastgelegd in een protocol, dat is opgesteld in overleg met de spoedartsen en de ziekenhuisdirectie, met de politie en de brandweer, en met het parket. Hierbij heeft de opnameploeg zich verschillende beperkingen opgelegd, die erop neerkomen dat de opname en uitzending enkel tot stand komen in volledige samenspraak met alle betrokkenen: spoedartsen en familieleden.

VTM en 2B wijzen er ten slotte op dat de beelden ook gebruikt worden door de spoedartsen en de MUG-ploegen om hun werk te evalueren en bij te sturen, zodat ze ook een didactische waarde hebben. Na de hoorzitting deelt redactiesecretaris Marc Dupain aan de Raad voor de Journalistiek mee dat de programmamakers na het incident bij de heer V. hun manier van optreden hebben aangepast. Voortaan blijft, bij een interventie in een privé-woning, de cameraploeg eerst buiten wachten. Iemand van de ploeg gaat zonder camera met de arts mee, bespreekt het opzet met de familie en vraagt dan toestemming om binnen te mogen filmen.

BESLISSING

1. OVER DE ONTVANKELIJKHEID

(...) De klacht, ingediend op 30 november 2004, is (...) niet laattijdig ingediend en is ontvankelijk.

2. OVER HET BELANG

(...)
Klagers doen (...) blijken een persoonlijk belang te hebben bij de klacht.

3. OVER DE GEGRONDHEID VAN DE KLACHT

3.1. De klacht, zoals ze is ingediend, heeft talrijke aspecten die betrekking hebben op de toepassing en interpretatie van diverse wettelijke bepalingen en op de beroepsethiek van artsen en magistraten.

De Raad voor de Journalistiek is niet bevoegd om over deze aspecten een uitspraak te doen, en beperkt zich tot de vraag of er bij de feiten die worden voorgelegd is voldaan aan de vereisten van de journalistieke beroepsethiek.

De Raad voor de Journalistiek stelt vast dat er tussen partijen weinig betwisting bestaat over het verloop van de gebeurtenissen zoals die zich in de woning van de familie V. hebben voorgedaan. Het feitenrelaas wordt ook bevestigd door het getuigenis van urgentiearts L.V. op de hoorzitting van 30 juni 2005.

Uit de uiteenzetting van beide partijen en het getuigenis van dokter L.V. blijkt dat de cameraploeg onder de leiding stond van de urgentiearts, die de mogelijkheid had om de opnames op gelijk welk ogenblik stop te zetten. Met de politie en het parket had de omroep afspraken gemaakt met de bedoeling om de opnames in goede banen te leiden en het privé-leven van alle betrokkenen zoveel mogelijk te respecteren. Deze beide omstandigheden ontslaan de omroep, het productiehuis en de journalisten echter niet van hun persoonlijke verantwoordelijkheid en hun plicht de beroepsethiek in acht te nemen.

3.2. 3.2. De Verklaring van de Plichten van de Journalist (1971) bepaalt dat de journalisten 'geen oneerlijke methodes gebruiken om informatie, foto's en documenten te bekomen' (plicht 4) en 'er zich toe verplichten het privé-leven van de personen te eerbiedigen' (plicht 5).

Artikel 5 van de Code van journalistieke beginselen (1982) zegt onder de hoofding 'Respect voor de menselijke waardigheid' dat journalisten 'iedere ongeoorloofde inmenging in persoonlijke pijn en smart vermijden, tenzij overwegingen in verband met de persvrijheid (...) dit noodzakelijk maken.'

Uit het feitenrelaas van beide partijen en uit het getuigenis van dokter L.V. blijkt dat het de urgentiearts is geweest, en niet de cameraploeg, die voorstelde dat de cameraploeg mee naar binnen kwam. Dit gebeurde in de bewoordingen 'Dit is geen pers. Deze mensen maken een opname over het werk van urgentieartsen.'

Deze bewoordingen wekken op zijn minst onduidelijkheid over de eigenlijke bedoeling van de opname. Dokter L.V. heeft er in zijn getuigenis weliswaar de nadruk op gelegd dat de beelden ook intern door de urgentieploegen werden gebruikt om hun werk te kunnen evalueren en te verbeteren, maar dit is uiteindelijk een bijproduct van de opname, die in de eerste plaats

bedoeld was voor een televisieprogramma bestemd voor een ruim publiek.

Bovendien bevond de urgentiearts zich in de beschreven omstandigheden in een machtspositie, omdat de vrouw en de zoon van de overledene in een stresssituatie verkeerden en volledig van hem afhankelijk waren voor de mogelijke redding van hun echtgenoot en vader.

In deze omstandigheden is er van een bewust gegeven toestemming vooraf geen sprake. Dit wordt trouwens bevestigd in de mail die VTM aan tweede klager heeft gestuurd op 22 oktober 2004: 'De enige reden waarom wij tijdens de interventie zelf geen toelating tot filmen hebben gevraagd, is het feit dat wij de medische voortgang niet willen belemmeren. Daarom worden de toelatingen steeds achteraf gevraagd, in een serene atmosfeer.'

Bovendien heeft het camerateam na het beëindigen van de opnames geen contact genomen met de familieleden. Het is opnieuw de urgentiearts geweest die met hen de mogelijke uitzending van de beelden besproken heeft. Hij, en niet de cameraploeg, heeft zijn contactgegevens bij de familie achtergelaten. In geval van vragen of problemen was de familie dus genoodzaakt om eerst de urgentiearts te contacteren om te weten te komen welke redactie of welke journalisten bij de opname betrokken waren.

Voorts wordt vastgesteld dat het camerateam de volledige tussenkomst van de interventiearts op beeld heeft vastgelegd, ook toen duidelijk was geworden dat de patiënt overleden was.

De Raad voor de Journalistiek houdt in zijn overwegingen ook rekening met het feit dat het overlijden van de heer V. zich voordeed in een privé-woning en niet op de openbare weg, en dat de heer V. geen publieke figuur was.

Omstandigheden waarin de cameraploeg zoals hierboven geschetst werkte, vereisten van VTM en het productiehuis 2B het voorafgaand opstellen van pertinente richtlijnen. Deze hebben betrekking op het zich vooraf duidelijk kenbaar maken, op het vragen van toestemming om de woning te betreden en er opnames te maken.

Het gebrek eraan neemt de verantwoordelijkheid van de cameraploeg niet weg. Deze nam het risico een inbreuk te plegen op het privé-leven van de overledene en zijn familie, die het recht hadden om deze gebeurtenis in intieme sfeer te beleven en te verwerken.

VTM en 2B tonen niet aan dat er in deze zaak overwegingen waren die een inmenging in de persoonlijke pijn en smart van klagers en hun familie verantwoordden.

De Raad voor de Journalistiek heeft kennis genomen van de voorgehouden aangepaste handelwijze van de programmamakers van VTM, na het incident bij de heer V. Het feit dat zij hun handelwijze nadien hebben aangepast doet in deze zaak geen afbreuk aan de beoordeling ten gronde.

3.3. De Raad voor de Journalistiek constateert dat bij de opname, naar aanleiding waarvan klacht is ingediend, plichten 4 en 5 van de Verklaring van de plichten en rechten van de journalist (1971) en artikel 5 van de Code van journalistieke beginselen (1982), zoals ze hierboven onder 3.2. werden vermeld, op zijn minst onvoldoende werden nageleefd.

Daarom is de Raad voor de Journalistiek van oordeel: De klacht is gegrond.

Brussel, 13 oktober 2005

Iconen van de Vlaamse journalistiek

JAN VAN DEN BERGHE: 'EEN REPORTER MAG GEEN

Hij heeft een nieuw boek geschreven: De schaduw van de kroon. Over de bastaardkroon staat bij het grote publiek vooral bekend als royaltyspecialist, maar bestreekt in zijn

"Mijn vader was een anarchist. Leopold III vond in zijn ogen geen genade, maar van prinses Lilliane was hij een grote fan. Vanwege haar schoonheid. Ik ben over het koningshuis gaan schrijven toen ik werkte bij de uitgeverij Hoste, waar naast *Het Laatste Nieuws* een aantal weekbladen werden gemaakt. Op een dag meldde mijn hoofdredacteur Karel Van der Mijsbrugge me dat bij de concurrentie, meer bepaald in *Het Zondagsblad*, een reeks van Theo Aronson zou verschijnen: De Coburgs van België. Hij zei: 'Ik wil dat jij zo snel mogelijk naar Coburg vertrekt en ook zo'n reeks maakt.' Het resultaat van mijn onderzoekswerk viel blijkbaar in zijn smaak, want vanaf dat moment kwam alles wat met koningshuizen en adel te maken had, automatisch bij mij terecht."

"Geschiedenis heeft me sowieso altijd geïnteresseerd. Daar komt nog bij dat ik koningen abnormale wezens vind en ik een bijna ziekelijke belangstelling heb voor alles wat buiten het normale ligt. Zelfs als leden van een vorstenhuis dat zouden willen, kunnen ze zich onmogelijk als een gewone mens gedragen, want altijd is er het bizarre verschijnsel 'protocol' dat hen parten speelt. Na mijn studies Germaanse filologie aan de Gentse universiteit heb ik een acteursopleiding aan het conservatorium gevolgd. Wel, vanuit die achtergrond kijk ik naar koninklijke figuren. Zijn het goeie of slechte acteurs? Wanneer brengen ze hun rol met verve en wanneer vallen ze door de mand? Verder dan die beoordeling raak ik toch niet, want ik ben niet de regisseur van Big Brother die het hele gebeuren in Laken of op Belvedere met een veelvoud aan camera's kan registreren. Nog afgezien van de vraag of dat wel een boeiende film zou opleveren."

"Als royalty watcher voel ik me een beetje de commandant Cousteau van het hof. Met dat verschil dat Cousteau tot vlak bij de bultrugwalvissen kon varen om hun baltsgedrag gade te slaan, terwijl ik die mogelijkheid niet heb. Ik ben aangewezen op de uiterlijke schijn: de representaties die de leden van het koningshuis doen en de acteeprestatie die ze daar ten beste geven. Paola en Filip getuigen niet echt van een grote begaafdheid op dat gebied – ik vrees dat ze nooit door het toelatingsexamen van het conservatorium zouden raken. Laurent van zijn kant heeft een niet onaardig clownesk talent."

"Als een royalty watcher het gedrag van het vorstenhuis afbreekt, vindt misschien 15 procent van de bevolking dat fantastisch. De rest gelooft het niet of houdt er geen rekening mee. Ja, heel eventjes denken de mensen na over die kritiek. Maar er hoeft maar een nieuwe telg in de monarchie geboren te worden of een prinses zich te verloven, en iedereen is alle kwaad alweer vergeten. Al heeft dat besef me nooit belet om kritisch te blijven. Bij de VRT vonden sommige bazen zelfs dat ik er óver ging. Dat ik me tijdens mijn commentaar niet genoeg wentelde in het stof. Daar zijn trouwens ook wel eens mailtjes van kijkers over gekomen. Andere mensen lieten dan weer weten dat ze dat juist apprecieerden. Mijn standpunt zal altijd zijn dat je de monarchie niet plat op je buik moet benaderen. Ik ben een journalist, geen pr-man. Bovendien: of ik nu slijm of gesel, het hof gaat zich toch niet anders gedragen."

"Zodra iemand van de koninklijke familie zijn mond opendoet, gaat iedereen lachen om de zogenaamde spitsvondigheid. Terwijl toch niet alles wat een koning of een prins zegt, automatisch even spiritueel en ad rem is?" (Foto Maitrise)

SUPPORTER ZIJN'

Een reeks van Manu Adriaens

inderen, vorstelijke escapades en hofschandalen van de Coburgs. Jan Van den Berghe (63) in journalistieke carrière een veel breder spectrum. "Ik schaam me nergens over."

"Als ik een causerie over ons koningshuis geef, merk ik doorgaans dat mijn toehoorders er positief tegenover staan. Maar ondertussen luisteren ze toch met rode oortjes naar de dingen die ze nooit in *Story* zullen lezen. Tegelijk tillen ze er niet zwaar aan. Ze redeneren: ach, het zijn ook maar mensen. Toen het bestaan van Delphine Boël bekend was geraakt, organiseerde het VTM-programma *Royalty* een populariteitspoll. Nooit heeft Albert zo hoog gescoord als toen! Zoals de Amerikaanse president Clinton hem overigens al had voorgedaan tijdens de Monica Lewinsky-affaire. Albert wordt veel vergeven omdat hij zich, in de uitoefening van zijn functie, gedraagt zoals je van een grondwettelijke monarch mag verwachten. Zijn broer Boudewijn wordt altijd als een heilige voorgesteld, maar als je al die hagiografieën van hun marsepeinen franje ontdoet, blijft er toch maar een raar mannetje over. Hij heeft een aantal keren serieus tegen de grondwet gezondigd. En hij heeft sommige politici belet een ministerambt op te nemen. Die last bezorgt Albert de regering niet. Het homohuwelijk en de euthanasieregeling, dat waren ook delicate punten, maar Albert keek gewoon even de andere kant uit en tekende. Dat maakt hem bij de politieke kaste zo sympathiek."

"Ik heb de koninklijke familie op diverse reizen vergezeld. Wat me dan vooral opvalt, is de kruiperigheid van sommige royalty watchers. Dat is het fenomeen van de aardworm die denkt dat hij een glimworm is, omdat hij in de schaduw van het hof mag rond-

kruipen. Ik vind het altijd heel merkwaardig: zodra iemand van de koninklijke familie zijn mond opendoet, gaat iedereen lachen om de zogenaamde spitsvondigheid. Terwijl toch niet alles wat een koning of een prins zegt, automatisch even spiritueel en ad rem is? Maar sommige, vooral Franstalige, journalisten kronkelen zich krom in gedweeheid, vanuit de gedachte: als we het hoofd buigen en achterwaarts het vertrek verlaten, zullen we de volgende keer misschien weer een handje krijgen. Daar heb ik me van meet af aan tegen verzet. Ik wil geen supporter zijn, ik ben een reporter. Kroonprins Filip heeft naar verluidt het gevoel dat ik 'tegen hem' ben. Dat heeft onder meer te maken met wat ik ooit in *De Laatste Show* vertelde. Daar citeerde ik uit een gesprek met iemand van de Koning Boudewijnstichting. Op een dag vroeg ik die man: 'Hoe zou u Filip omschrijven?' Hij antwoordde: 'Laat ik het doen met een kort verhaal: er stopte een lege auto voor het paleis en de prins stapte uit. Beter kan ik hem niet karakteriseren.' Dat zijn dus niet mijn woorden, hè."

"Zoals er in de Wetstraat altijd wel politieke lekken zullen zijn, zo kunnen ook mensen in verband met het koningshuis ineens uit de school klappen. Meestal bellen ze je niet zelf op, behalve als ze mistevreden zijn. Ik denk hier aan het specifieke geval van een rijkswachter die door prinses Liliane in Argenteuil ontslagen was. Zo'n verhaal is dan natuurlijk voor een groot deel gekleurd door rancune. Neem Rudi Bogaerts, een gewezen privé-leraar van

"Met wat ik uit die praatprogramma's heb laten knippen, had VTM tien jaar lang fantastische satirische televisie kunnen maken." (Foto Maïtrise)

Laurent, die van alles aan de grote klok heeft gehangen. Was hij in het curriculum vitae van de prins vermeld, dan had hij zijn mond wél gehouden. Een boutade van mij is: 'Degenen die het zeggen, weten het niet. En degenen die het weten, zeggen het niet.' Vandaar dat je als royalty watcher niet voorzichtig genoeg kunt zijn, anders dreig je af en toe een vreselijk mal figuur te slaan. In Laken en Belvedere moeten ze ongetwijfeld vaak lachen om de berichtgeving over ons vorstenhuis. Dat kan niet anders."

"De aandacht van de pers voor royalty is almaar toegenomen. Ik heb het in de jaren zeventig meegemaakt dat op de redactie van *Het Laatste Nieuws* foto's binnenkwamen van Paola en haar vriend Albert de Mun, bijgenaamd 'Albert bis'. Tot op het hoogste echelon werd daarover vergaderd: 'Wat gaan we hiermee doen? Mogen we deze foto's wel geven?' Omdat de commerciële geest bij de uitgeverij toch primeerde, dokterde men een compromis uit: de foto's werden in het weekblad *Zondagsnieuws* geplaatst, waarna die voorpagina in *Het Laatste Nieuws* kwam.

Die schroom van toen is intussen helemaal verdwenen. Ook de televisiezenders zijn – gedreven door de strijd om de kijker – gevolgd. Er is een tijd geweest dat de openbare omroep berichtgeving over ons vorstenhuis schamper bestempelde als 'koe-kendozenromantiek'. Maar nu doet men er ook aan de Reyerslaan volop aan mee. Omdat men vaststelt dat het scoort.

Het maakt het leven voor de huidige generatie prins en prinsessen alvast niet eenvoudiger. Enerzijds verwacht men van hen dat ze koninklijk gedrag aan de dag leggen, anderzijds moeten ze proberen toch ook gewóón te doen. Dat laatste houdt onder meer in dat ze zich toegankelijk opstellen. Als Máxima en Willem-Alexander in Nederland interviews geven, kunnen de evenknieën van het Belgische vorstenhuis in principe niet achterblijven. Maar omdat onze prins en prinsessen nooit veel geoefend hebben in de taal van de meerheid van de bevolking, blijft de communicatie stroef verlopen. Als je de koningin, die toch al decennia in België woont, hoort zeggen dat ze de 'minnaars' gaat bezoeken, terwijl ze eigenlijk 'mijnwerkers' bedoelt... Ooit werd ze op een reis voorgesteld aan iemand van het persagentschap Belga. Haar antwoord: 'O, van de sigaretten?' Tja, zolang ze af en toe uit hun rol vallen, blijf ik dit een fantastische job vinden."

"Ik heb in mijn journalistieke carrière gelukkig veel meer gedaan dan alleen maar die koninklijke prondel. Als jonge knaap wist ik al: rond m'n dertigste wil ik de wereld rondreizen. Ik wou alle facetten van de samenleving verslaan: literatuur, kunst, sport, oorlog, je noemt het maar. Onder invloed van 'les grands reporters' uit Frankrijk, zoals Joseph Kessel. Het mooie is dat ik dat voor een flink stuk heb kunnen realiseren. Mijn belangstelling is altijd meer in de breedte gegaan dan in de diepte. Ik streefde een zo groot mogelijke verscheidenheid in onderwerpen na. In dat opzicht was mijn tijd als vliegende reporter bij het weekblad *De Post* de meest spannende uit mijn leven. Dat was Kuifje in Tibet. Het snelle werk, daar hield ik van: op het scherp van de snee informatie inwinnen en die op een zo kleurrijk mogelijke manier verwoorden."

"Ik schaam me over niets uit die periode. Wat wél waar is: ik ben een paar keer aangevallen, omdat ik volgens sommigen te ver ging. Voor de primeur. Ik zal je een voorbeeld geven. De allereerste longtransplantatie ter wereld werd in het Universitair Ziekenhuis van Gent uitgevoerd bij een zekere Aloïs Vereecke. Ik interviewde zijn vrouw in hun woning in Kalken. Toen ze me

vertelde dat ze haar man na de middag in de kliniek zou bezoeken, vroeg ik haar of ik haar mocht vergezellen. Daar had ze geen bezwaar tegen. Ze zei: 'Vóór ik bij hem mag, moet ik een masker aandoen. Dan kan ik hem zelfs een kus geven.' Ik: 'Mag ik op dat moment een foto van jullie nemen? Dat zal voor jullie een mooi souvenir zijn.' Ook daar vond ze geen graten in. Ik heb die foto dus kunnen nemen, wat ik een fantastische primeur vond. Maar Vic De Donder schreef daar in *De Standaard* een misprijzend stuk over. 'De piraat van de pers', noemde hij me. Hij insinueerde zelfs dat ik zonder masker in de kamer van die man geweest was. Dat klopte niet: ik was gewoon op de gang gebleven. Alleen had ik aan een verpleegster gevraagd: 'Hebt u een trapladder voor mij? Ik zou graag even Aloïs en zijn vrouw fotograferen.' Waarna ze me die ladder bracht... Tja, is dat paparazzowerk? In elk geval vond ik toen dat het doel de middelen heiligde."

"In 1990, één jaar na het ontstaan van VTM, trad ik in dienst bij D&D Productions. Zo werd ik de hoofdredacteur van de praatprogramma's van onder meer Luc Appermont, Marlène de Wouters en Gerty Christoffels. De jaren negentig stonden voor mij in het teken van de kijkcijfers. Elke week bestond mijn kick erin om meer dan één miljoen kijkers te halen.

Ik wees mijn redactie altijd op het verschil tussen de televisie en de schrijvende pers. Over iemand die niet vlot uit zijn woorden raakt, kun je soms nog een boeiend stuk schrijven voor een dag- of weekblad. Maar op tv valt het sterkste verhaal dood als de man of vrouw in kwestie het niet kan brengen. Voor een uitzending van 50 minuten namen we doorgaans anderhalf uur op. Daarna kwam er heel wat knip- en plakwerk aan te pas. Meestal amuseerden we ons ongelooflijk tijdens de nachtelijke voormontage. Hoe vermoeider we werden, hoe vaker we tegen elkaar zeiden: 'Laten we dat fragment nog eens terugspoelen.' En dan was het weer gieren geblazen! Met wat ik uit die praatprogramma's heb laten knippen, had VTM tien jaar lang fantastische satirische televisie kunnen maken."

"In 2001 kon ik aan de slag bij Canvas. Als eindredacteur van *Histories* had ik daar het gevoel thuis te komen. Neem het van me aan: van de ongeveer 500 televisiezenders die ik bij me thuis kan ontvangen, behoort Canvas tot de absolute top. Toch ben ik eind 2004 met vervroegd pensioen weggegaan. Met spijt in het hart, want ik mis mijn medewerkers van *Histories*. Ik heb ze leren kennen als zeer competente mensen die hun documentaires met grote liefde maken. Alleen had ik de keuze: ofwel hen in de steek laten ofwel ziek worden. Want het klikte niet met Johan Op de Beeck, het toenmalige Canvas-nethoofd. Wat blijft er nog aan arbeidsvreugde over, als de vergaderingen gaan over wanneer er de volgende keer zal worden vergaderd?"

"Als ik terugblik op al mijn jaren in de journalistiek, denk ik toch vooral: veel meer dan mijn eigen hofnar ben ik niet geweest. Nu, één troost heb ik. Mijn vader placht me vroeger te waarschuwen: 'Zorg maar dat jij op een dag geen beerruimer moet worden.' Zover is het gelukkig nooit gekomen. De komende jaren ga ik Arabisch studeren. Als ik straks door een Berberse bejaardenhulpster word verzorgd, wil ik haar in haar eigen taal kunnen uitleggen waar ik precies behoefte aan heb."

'De schaduw van de kroon' van Jan Van den Berghe verscheen bij Manteau.

NIEUWE VVJ-ADVISEUR VOOR FREELANCERS HEET IVAN DECLERCQ

Pol Deltour - Lieselot Bisschop

Ivan Declercq

Sinds begin september beschikt het VVJ-secretariaat over een extra kracht voor de service aan freelance journalisten. Ivan Declercq is 52 en verdiende zelf zijn sporen in de journalistiek. Een verkennend gesprek.

Ivan Declercq: "Al tijdens mijn studies schreef ik als freelance journalist voor de popmuziekrubriek van een dagblad. De eerste helft van de jaren '80 heb ik voor een Nederlandse krant gewerkt, daarna schreef ik ruim twaalf jaar in België voor diverse dag- en weekbladen, en vervolgens keerde ik voor twee jaar naar Nederland terug. Opnieuw in België heb ik daarna nog voor *Trends*, *Knack* en *Tertio* gewerkt. Dat maakt alles bijeen zo'n 26 jaar journalistiek."

Wat sprak je aan in deze job?

"Vorig jaar heb ik een cursus bedrijfsbeheer gevolgd om misschien ooit zelf iets te beginnen, al dan niet in de journalistiek. In de VVJ-vacature herkende ik onmiddellijk een aantal elementen die verband hielden met die cursus en die me aanspraken."

Je bent nu anderhalve maand bezig.

Heb je al een idee welke richting het werk uitgaat?

"Ik zie eigenlijk twee hoofdlijnen. Aan de ene kant het structurele, waarbij je probeert voor alle freelancers iets te bereiken. Ik denk aan behoorlijke honoraria bij de uitgevers. Maar ook, met de hulp van de politiek, aan waarborgen voor een betere bescherming. Tegenover dat structurele staat het zeker zo belangrijke individuele aspect van dienstverlening. Ik merk dat vooral jonge mensen met veel vragen zitten. Vragen die ook ik had toen ik begon, dus kennelijk is er nog niet zoveel veranderd. Nu hebben freelancers een aanspreekpunt bij de VVJ, waardoor hun vragen vrij snel kunnen worden beantwoord. Dat kan de relatie tussen de vereniging en haar leden alleen maar hechter maken. En het geeft mij persoonlijk veel voldoening als ik de leden een oplossing kan aanreiken."

BELGISCH KAMPIOENSCHAP BAANWIELRENNEN VOOR JOURNALISTEN

Journalisten die willen deelnemen moeten aangesloten zijn bij Sportspress.be en/of de Algemene Vereniging van Beroepsjournalisten in België (AVBB)

PROGRAMMA:

1. Baanronde met vliegende start
2. Puntenkoers (25 ronden met 5 sprints)
3. Achtervolging (1 km. met tijdsregistratie)

Er wordt een klassement opgemaakt voor twee groepen: +50 en -50-jarigen

Aan dit BK wordt een slotreceptie gekoppeld met de officiële prijsverhandiging. Alle deelnemers ontvangen voor deze slotreceptie een uitnodiging voor twee personen. De deelnemers zijn verzekerd via de KBWB-dagvergunning.

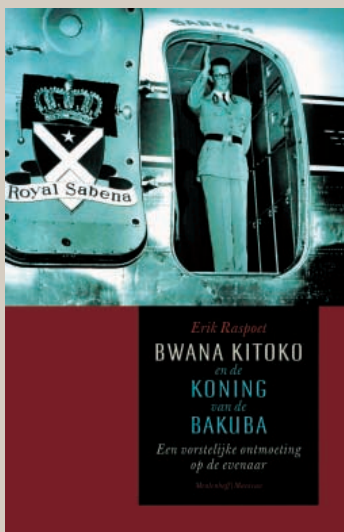
In het kader van de Memorial Noël Foré op 11 november 2005 in het Kuipke in Gent organiseert de Belgische Beroepsbond van Sportjournalisten (Sportspress.be) samen met Octagon-CIS het Belgisch Kampioenschap Baanwielrennen voor journalisten

Freddy De Pauw
Handelaars in nieuws
Davidsfonds/Leuven

Na een lange carrière als buitenlandredacteur bij *De Standaard* vond Freddy De Pauw de tijd gekomen om de pers zelf eens onder de loop te nemen. Zijn onderzoek levert een ontluisterend beeld op. Journalistiek is pure commercie geworden, zegt De Pauw. De toenevende tijdsdruk leidt tot talrijke journalistieke ontsporingen. Fouten of zelfs opzettelijke verzinsels zijn niet van de lucht. Het ergste is echter de censuur die politieke en economische kopstukken de journalisten opleggen – al dan niet rechtstreeks. Je geraakt er als lezer voorwaar heel depri van. Toch ziet De Pauw een lichtpunt, en dat zijn de alternatieve media, waaronder niet in de laatste plaats zijn eigen webmagazine. (MS)

Erik Raspoet
Bwana Kitoko en de koning van de Bakuba.
Een vorstelijke ontmoeting op de evenaar
Meulenhoff/Manteau

Bwana Kitoko of mooie heer, zo werd Boudewijn genoemd toen hij in 1955 als piepjonge koning Congo bezocht. De onafhankelijkheid van Congo was nog ver weg, en overal werd de koning met veel gejuich ontvangen. Heel even passeerde Boudewijn toen ook in de streek van het eeuwenoude Bakuba-rijk, met zijn toenmalige oude koning. Veeleer dan de hele Congo-reis van Boudewijn te verhalen, focust freelance journalist Erik Raspoet op deze etappe van zijn doortocht. Eigen reiservaringen koppelt hij aan getuigenissen van blank en zwart. En ook journalisten die destijds de reis meegemaakt hebben komen aan bod. Een zeer leesbaar boek, ook al stijgt het dan niet helemaal boven de anekdotiek uit. (MS)

Eric Brewaeys, Flip Voets, Dirk Voorhoof
Wetboek media & journalistiek
Kluwer

Dit is een beknoptere, en daardoor veel handiger voortzetting van de 'oude' Medialex, een bundeling van wetteksten rond communicatie, media en journalistiek. UG-hoogleraar Dirk Voorhoof wisselde co-auteur Leo Neels (zie www.Pharma.be) voor Eric Brewaeys (raadsheer in de Raad van State en voorzitter van de Raad voor de Journalistiek) en Flip Voets (secretaris-generaal/ombudsman van diezelfde Raad), en dat laat zich zien. De nieuwe Medialex bevat immers ook de eerste richtlijnen van de Raad voor de Journalistiek. Heel wat minder relevant wetgevend materiaal sneuvelde dan weer, en dat maakt deze Medialex aanzienlijk gebruiksvriendelijker dan zijn voorgangers. Wat niet belet dat er op de indeling wel wat af te dingen valt (een aanbeveling over de berichtgeving rond allochtonen moet je zoeken in het hoofdstuk 'Journalist' en niet in het hoofdstukje 'Racisme & Co.'...). Maar die ongemakken worden ruimschoots goedge maakt door een to-the-point-trefwoordenregister. Een 'must' voor elke redactie, zo noemen wij dat dan. (PD)

Stefaan Van Laere, Frans & Jozef Craeninckx
Een klein dorp, een zware tol. Het drama van collaboratie en verzet in Meensel-Kiezegem
Manteau

Reeds als jeugdige fan van Eddy Merckx viel het journalist Stefaan Van Laere op dat er een vreemde smet kleefte op de naam Merckx. Later ontdekte hij dat de familie Merckx gecollaboreerd had met de Duitse bezetter tijdens WO II. Kort voor de bevrijding besloten enkele weerstanders uit de buurt van haar dorp Meensel-Kiezegem één van de zonen des huizes om het leven te brengen. Nietsontziende wraak was het antwoord. Meer dan honderd mensen uit het dorp zouden de prijs voor de drieste actie (waar ze overigens niets mee te maken hadden) betalen. Opdat de zinloosheid van zulke oorlogsmisdaden niet zou worden vergeten, schreef Van Laere samen met de gebroeders Craeninckx, die zelf slachtoffer van de vergeldingsactie waren, dit boek. Eenvoudig en toch beklijvend. (MS)

Betty Mellaerts
Winnaars van de tijd
 Nijgh&Van Ditmar

Een nieuwe bundeling van interviews die journaliste Betty Mellaerts in *De Morgen* publiceerde tussen 2002 en 2004. Aan bod komen voornamelijk iets oudere mensen die 'het gemaakt hebben' in het leven. Kunstenaars, zakenmensen en sporters delen met Mellaerts herinneringen aan hun kindertijd, de opbouw van hun carrière en hun gevoelens bij het ouder worden. Bij elke geïnterviewde hoort bovendien een stijlvolle foto. Boeiende lectuur, jawel, al blijft het een beetje vreemd dat er slechts één vrouw in het rijtje te vinden is. (MS)

Christian Deglas
Rampen in België
 Lannoo

Rampen staan doorgaans stevig in het collectieve geheugen gegrift. Van de mijnramp in Marcinelle, over de crash van een C-130 in Eindhoven tot de allesvernietigende tsunami. Van de gezonken Titanic, over de afgebrande Innovation tot het weggeblazen Gellingen. In dit overzichtswerk beperkt Christian Deglas zich niet tot het herkauwen van de naakte feiten, maar voert hij ook getuigen opnieuw op en schetst hij de actuele toestand rond de problemen die toen aan het licht kwamen.

Of: hebben we onze les wel degelijk geleerd? (LB)

Trees Verleyen
Printmedia in Vlaanderen
 Wolters Plantyn

Trees Verleyen doceert 'Inleiding tot de journalistiek' en 'Redactietechnieken' aan de Katholieke Hogeschool Mechelen. Ze is bovendien zus van (wijlen) *Knack*-directeur Frans, jeugdauteur Karel en *Knack*-journaliste Misjoe Verleyen. Om maar te zeggen: Trees Verleyen heeft recht van spreken wanneer het over de (print)media in Vlaanderen gaat.

In haar pas verschenen 'PMV - Printmedia in Vlaanderen' bundelt Verleyen veel feitenmateriaal over media en journalistiek in het bijzonder. Afgezien van een *poco* geschiedenis en een economisch kader, wordt een treffende doorlichting van het journalistieke métier geserveerd. "De depolitiserings van de pers in de jaren zestig en zeventig betekende niet dat het gouden tijdperk van de journalistiek was aangebroken", schrijft Trees Verleyen ergens. "Journalisten hadden wel niet langer te maken met partijbonzen die hun de wet spelden, maar ze kregen af te rekenen met andere belagers: de managers van commerciële mediabedrijven die maar wat graag mee de grote lijnen van het blad wilden uitzetten." We zouden het zelf niet beter kunnen zeggen.

Het boek biedt verder mooie dwarsdoorsnedes van alle Vlaamse persbedrijven. En ook al vertoont dit deel onvermijdelijk snel verouderingsverschijnselen (de *Standaard Espresso* wordt nog in al zijn glorie beschreven), de portretten bevatten meer dan voldoende diepgang om ze een quasi tijdloos karakter te geven.

Afgezien van de inhoud bekoort dit boek door zijn vormgeving. Veel (en pertinente) illustraties, talloze portretjes van uitgevers en journalisten, her en der tekstblokken met 'nice-to-know'-info, relevante grafieken en verwijzingen naar webadressen, en dat alles in een opmaak in glossy magazinestijl... Zelden zo vlot door een documentair werk gelezen.

Een absoluut pluspunt is nog het schematische overzicht van de Vlaamse mediagroepen dat Verleyen op de binnenflap van haar boek publiceert. Inclusief de talrijke kruisbestuivingen tussen de bedrijven. Om boven ons bed te hangen. Trees Verleyen: "Ik hoop vurig dat die feiten voor zichzelf spreken, en dat het voor iedereen duidelijk wordt in welke richting we evolueren. Dat schema met synergieën en samenwerkingsverbanden leert dat er in Vlaanderen alsmoer minder echt onafhankelijke media overblijven. Als we niet uitkijken, zijn er straks zelfs nog maar twee meer over."

Dat de VMMA en De Persgroep samen gaan, vindt Verleyen overigens tot daaraan toe. "Dat zijn tenslotte privé-bedrijven. Maar de band tussen VRT, de VUM en Woestijnvis intrigeert me meer, omdat daar belastinggeld mee is gemoeid."

Des te erger vindt Verleyen dat ze - jawel - Marc Reynebeau niet in haar werk heeft opgevoerd. "Een vergetelheid, geen kwade wil", zegt ze. "Reynebeau is toch een typisch product van de concentratievorming die bezig is. Zijn werk bij Roularta-blad *Knack* combineren met zijn VRT-verschijning lag blijkbaar moeilijk. Terwijl dat laatste bij zijn nieuwe werkgever VUM/*De Standaard* zo te zien wel mogelijk is."

Pol Deltour

De deadline voorbij

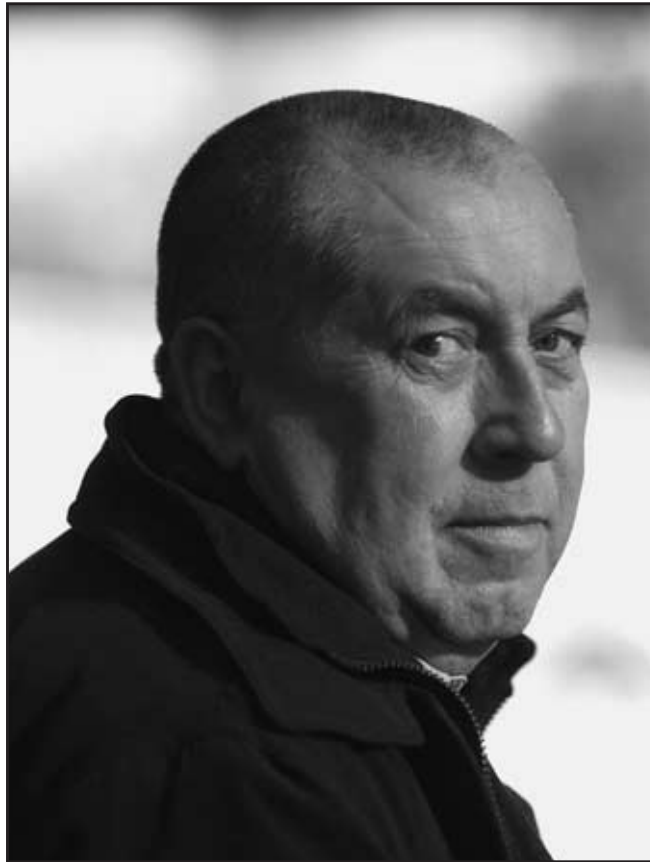
DE BOLLEN VAN TITINE

Een column van Mark Vlaeminck

Grote mensen zijn kleine kinderen. Ook als zij kranten maken. Dat was al zo in de tijd van Titine en dat is nu nog steeds zo in de tijd van de onbetaalbare benzine.

Ieder jaar tijdens de Brusselse kermis stond Titine in de schaduw van de sombere Hallepoort in een kraam met olieballen. Op zich is daar niets op tegen ware het niet van een van die vele hoofdredacteurs die mij onder hun schrijvend personeel mochten rekenen. Elke zomer laste hij met zijn vrouw een avondje Brussel-kermis in om bij die Titine een vette puntzak olieballen te kopen.

Ook op zijn thuisadres was die redactiebaas op de meeste Belgische kranten geabonneerd en dat verklaart waarom op een mooie zomerochtend mevrouw de hoofdredacteur

(Foto Nick Hannes)

haar man aansprak met de in persgeschiedenis als historisch geboekstaafde woorden: "Schat, er staat hier in *Het Laatste Nieuws* een interview met Titine. Ze gaat met pensioen. Het is haar laatste oliebollenseizoen. En waarom staat dat ook niet in uw gazet?"

Waarop die hoofdredacteur die thuis blijkbaar nog minder te zeggen had dan op de redactie, in zijn oversized bedrijfswagen stapte, richting Gossetlaan in Groot-Bijgaarden en daar tegen de eerste de beste redacteur die hij in de gang tegenkwam de dringende opdracht gaf, subiet, vandaag nog, onmiddellijk, stante pede en zonder verwijl een zeer groot interview te maken met Titine. "Met wie?", waagde ik. Dat ik Titine niet kende deed me nog wat lager zakken in zijn achting, maar goed, de baas wou een interview met Titine, dus een interview met Titine zou hij krijgen.

Alleen had ik die dag echt wel belangrijker afspraken, dus belde ik een medewerker en de volgende ochtend konden ook de lezers van *Het Nieuwsblad* kennis maken met Titine. Een goed stuk. Ik mag dat zeggen want ik had het niet zelf geschreven.

De lezers tevreden, Titine blij, maar de baas boos omdat ik de opdracht had doorgespeeld. "Nog één keer zoiets en ik ontsla u", brieste hij. Die kans heeft hij niet meer gehad want veertien dagen later kreeg hij zelf zijn C4. Als god bestaat is hij inderdaad rechtvaardig. Nog voor Titine echt met pensioen was, hadden we alweer een nieuwe hoofdredacteur. Er zullen langer hoofdredacteurs zijn dan olieballen. Die affaire met Titine was ik al lang vergeten maar de jongste tijd moest ik er weer aan denken. De enige reden waarom *Het Nieuwsblad* een groot interview met Titine moest hebben was dat *Het Laatste Nieuws* dat ook had gehad. Het gebeurt wel vaker dat een voorstel van een redacteur afgewimpeld wordt als volstrekt niet interessant tot de dag dat de concurr

rentie ermee uitpakt. Dan moet het prompt bij ons ook. Zoals een jongetje dat een nieuwe voetbal wil omdat zijn vriendje in de klas er net ook een heeft gekregen. Zoals de man die een grotere auto koopt omdat zijn buur die ook heeft.

Die kinderachtige mentaliteit is van alle tijden en komt voor in alle milieus. Ook in de media. Of hoe moet je anders verklaren dat de ene krant uitpakt met een groot dossier echtscheiding net op het moment dat een concurrent over datzelfde onderwerp een hele reeks start? Of hoe moet je anders verklaren dat de ene krant gratis benzine belooft net op het moment dat een concurrent voor diezelfde stunt zelfs op de trams reclame maakt?

Voor mij hoeft dat niet. Zeker niet als na raadpleging van de Gouden Gids blijkt dat de dichtst bijzijnde pomp van dat weinig bekende merk een omweg betekent van om en bij de tachtig kilometer. Dan is mijn winst er zo aan.

Dat geld kan ik beter gebruiken. Al was het maar om op de Brusselse kermis een vette puntzak olieballen te kopen. Bij de opvolgster van Titine.

Onder embargo

Zo te zien geloven sommigen nu nog in de Heilige Waarheid. Twee ex-journalisten, Ron Hermans en Eric Goeman, zijn door het hof van beroep van Antwerpen veroordeeld omdat ze in hun boek **Het gevaar Demol** "geen objectieve journalistiek" hebben bedreven.

Dat men van journalisten een correcte feitenweergave en zorgvuldigheid verwacht, is normaal. Maar 'objectiviteit'? Van journalisten die willen wijzen op de gevaren van een rechtsextremistisch heerschap als ex-politicoommissaris en nu Vlaams Belang'er Johan Demol?

Het Antwerpse hof van beroep veroordeelde de twee auteurs tot het betalen van een paginagrote publicatie van het arrest in de krant De Morgen. **De Morgen** zou – zo kennen we onze collega's nu eenmaal – die publicatie natuurlijk ook gratis voor haar rekening kunnen nemen.

Maar misschien kan De Morgen nog een stapje verder gaan, en de publicatie ronduit weigeren. Een even principieel als grondwettelijk vraagstukje, voorwaar. Kan inderdaad, in het licht van de persvrijheid, een rechtscollege een krant opleggen om een pagina te publiceren waarmee ze in wezen niets te maken heeft? Wordt vervolgd.

In het algemeen doet België het nochtans niet echt slecht wat de **persvrijheid** betreft. Volgens de jongste rangschikking van Reporters sans Frontières staan we op de achttiende plaats (van de 167). Vorig jaar stonden we nog 22ste.

Nederland en de Scandinavische landen doen het traditioneel nog een stukje beter. De rode lantaren is voor Noord-Korea. De VS zakken door herhaalde aanvallen op het journalistieke bronnengeheim naar plaats 44.

Intussen is **Judith Miller**, van The New York Times, na bijna drie maanden cel wel vrijgelaten uit de gevangenis van Virginia. Miller weigerde consequent te zeggen wie haar de naam had onthuld van CIA-geheimagente Valerie Plame. Die bron had dat gedaan als represaille voor de kritiek van de man van Plame op de regering-Bush.

Die bron trad nu zelf uit de schaduw: het gaat om niemand minder dan **Lewis Libby**, de stafchef van vice-premier Dick Cheney.

Van journalistiek bronnengeheim gesproken. Een paar freelance journalisten kregen de voorbije weken wel erg opdringerige **belastinginspecteurs** op het lijf die per sé wilden weten welke contacten schuil gingen achter restaurantuitgaven die ze als beroepskosten hadden afgetrokken.

De VJ adviseert in dat geval om, althans wanneer het om vertrouwelijke contacten gaat, **geen namen** te noemen. Het bronnengeheim speelt niet enkel ten aanzien van justitie, ook ten aanzien van de fiscus.

Echte persvrijheid begint natuurlijk met **behoorlijke werkomstandigheden** voor journalisten. Onder meer de freelancers die voor de VUM-kranten werken, hebben het daarmee momenteel niet onder de markt.

De directie voerde er nieuwe tarieven in, en zo wordt een "uitgewerkt nieuwsbericht" nu nog 10 euro (sic) vergoed. Een "interview, nieuwsstuk met verschillende invalshoeken en uitgewerkt rechtbankverslag" mag voor 15 (sic) euro worden gefactureerd. Voor een "ruim uitgewerkt interview en/of reportage die opvalt door hoge nieuwswaarde" betaalt de VUM nu nog 30 (!) euro.

Bij alle **VUM-medewerkers** is de spanning te snijden. In Oost-Vlaanderen weigerden vijf freelancers nog te schrijven onder deze voorwaarden. En wat gebeurt er dan? Jawel, drie van hen werden meteen voor bewezen diensten bedankt, twee werden voorlopig op non-actief geplaatst.

Als het erom gaat hun kranten te doen verschijnen ondanks staking, tonen de **Vlaamse uitgevers** zich anders wel best royaal. De socialistische vakbond ABVV dreigde op 6 oktober ook de dagbladdrukkerijen lam te leggen, maar daar pasten de directies van De Persgroep en de VUM een mouw aan door gratis (!) een ferm BBTK-communiqué op te nemen in de kranten van 7 oktober.

Overigens legden de Vlaamse redacties maar **weinig stakingsdynamisme** aan de dag. Alleen de VRT-journaals begonnen met enkele tellen vertraging uit solidariteit met de ABVV-eisen.

Aan Franstalige kant legden de journalisten van Le Soir, Vers L'Avenir en Sud Presse wel het blok erop. De redacties van La Libre Belgique en La Dernière Heure werkten, maar door problemen in de drukkerijen verschenen de kranten toch niet. L'Echo was de enige Franstalige krant die op 7 oktober op papier verscheen.

Pascal Weiss heeft Het Nieuwsblad ingeruild voor Dag Allemaal, waar hij adjunct-hoofdredacteur wordt onder Ilse Beyers.

Bij Het Belang van Limburg is de alom gewaardeerde chef Voorkrant **Robert Capiot** opzij geschoven ten voordele van 'nieuwsmanager' Eddy Eerdeken, over wie wel wat meer te vertellen valt.

En bij Knack heeft **Koen Meulenaere** een punt gezet achter zijn bijna legendarisch geworden column **Kwaad Bloed**. Knack-directeur Rik Van Cauwelaert ontkent dat welkdanige druk ook zou hebben gespeeld. Meulenaere nam die beslissing simpelweg zelf, wordt gezegd.

Hetzelfde **Knack** is, net zoals De Standaard, aan het procederen om de overheid tot meer openbaarheid te dwingen omtrent de miljarden aan landbouwsubsidies die de voorbije jaren zijn uitgekeerd.

De VJ en **Johan Persyn**, gewezen hoofdredacteur van WTV, hebben bot gevangen bij het Hof van Cassatie in hun geschil tegen WTV. Persyn was door de regionale omroep ontslagen met miskenning van het redactiestatuut, omdat zijn ontslag niet vooraf aan de redactieraad was meegedeeld.

Volgens justitie zou die kennisgeving toch niets veranderd hebben aan het ontslag. Tja, waarvoor dienen redactiestatuten dan eigenlijk nog?

Bij de regionale tv-zender **RTV** dan weer worden journalisten gedwongen mee te werken aan StadsTV Mechelen, een tiendelig 'informatief' programma van het Mechelse stadsbestuur. Daar moeten we het dringend nog eens over de onafhankelijkheid van de redacties gaan hebben.

De fotoagentschappen **Van Parys** en **Reporters** gaan fuseren maar blijven wel onder hun eigen naam werken. Daarmee worden ze het grootste fotoagentschap van het land.

Een eigen onderzoek van De Standaard heeft bevestigd dat **Het Nieuws** op VTM beduidend meer 'crimi' serveert dan **Het Journaal** van Eén. Verrassender is de bevinding dat Het Nieuws nog niet half zoveel sportnieuws brengt dan Het Journaal. En terwijl Het Journaal nagenoeg 21 procent van zijn zendtijd aan politiek besteedt, is dat in Het Nieuws maar 13 procent.

Fred Nérac, de Belgisch-Franse cameraman die in 22 maart 2003 in Irak verdween, zou op diezelfde dag zijn doodgeschoten bij een vuurgevecht tussen Irakese en Amerikaanse soldaten. Dat is gezegd door de Franse minister van Buitenlandse Zaken, Philippe Douste-Blazy.

Fabienne Nérac, de vrouw van Fred, weigert evenwel in de dood van haar man te geloven zolang daar geen materiële bewijzen voor zijn.

Wetboek Media en Journalistiek

Alle actuele wetteksten in één handige bundel

Het regelgevend kader voor media en journalistiek is op korte tijd grondig geactualiseerd. Zo werd het Vlaamse omroepdecreet in een nieuw kleedje gestoken, het Belgische auteursrecht werd vernieuwd, aan journalisten werd via wet het bronnengeheim gewaarborgd.

Wetboek Media en Journalistiek stelt de actuele wetteksten in één overzichtelijke, toegankelijke bundel beschikbaar voor iedereen die de regelgeving in dit domein wil raadplegen. Het is een gebruiksvriendelijke verzameling van de meest essentiële bronnen en wetteksten.

De eerste editie van het Wetboek Media en Journalistiek is bijgewerkt tot het Belgisch Staatsblad van 2 september 2005.

Auteurs: E. Brewaeys, F. Voets, D. Voorhoof

Omvang: 532 pagina's

Prijs inclusief 6 % BTW: € 91

Verschijningsdatum: Oktober 2005

Overzicht inhoud

- Algemeen
- Openbaarheid van bestuur
- Racisme, discriminatie, negationisme/revisionisme
- Goede zeden
- Privacy
- Laster, eerroof, belediging en bescherming goede naam
- Media, justitie en gerechtshof
- Journalist
- Uitgever
- Radio- en televisieomroep
- Film
- Internet en informatiemaatschappij
- Auteursrecht
- Reclame

4 manieren om te bestellen:

Bestel online	www.kluwer.be
Telefoon gratis	0800 14 500
Fax gratis	0800 17 529
Stuur een e-mail	info@kluwer.be